

BIBLIOTEKARZ

BIULETYN BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ m. st. WARSZAWY
POŚWIĘCONY SPRAWOM BIBLIOTEK PUBLICZNYCH

BULLETIN

DE LA BIBLIOTHÈQUE PUBLIQUE
DE LA VILLE DE VARSOVIE

BULLETIN

OF THE WARSAW
PUBLIC LIBRARY

BULLETIN

DER ÖFFENTLICHEN BIBLIOTHEK
DER STADT WARSCHAU

BOLLETTINO

DELLA BIBLIOTECA PUBBLICA
DELLA CITTA DI VARSAVIA

Rocznik VI. № 6, 7, 8.

Wrzesień, Październik, Listopad

1934/35

WSPÓŁCZESNE BIBLIOTEKARSTWO WŁOSKIE.¹⁾

Biblioteki naukowe i oświatowe we Włoszech stanowią grupy, między którymi dysproporcja ilościowa i jakościowa (organizacyjna) występuje znacznie jaskrawiej, niż w innych krajach — na niekorzyść bibliotek oświatowych.

Bibliotekarstwo naukowe reprezentowane jest przez poważną liczbę 1160 bibliotek, publicznych lub udostępnionych z nieznaczными ograniczeniami. Księgozbiory ich wykazują łącznie 36.672.500 woluminów (nie licząc rycin, map i t. p.), a o rozwoju ich świadczy fakt, że w ciągu ostatnich 6-ciu lat przyrost wyniósł powyżej miliona jednostek — wartości ponad 21 milionów lirów.

Dokładny, systematycznie opracowany przegląd włoskich bibliotek naukowych zawierają dwie świeżo wydane, bardzo starannie opracowane publikacje, a mianowicie: „Le Accademie e le biblioteche d'Italia”, oficjalne wydawnictwo Ministerstwa Oświaty, oraz „Annuario delle biblioteche italiane”, wydawnictwo sekcji bibliotecznej Associazione fascista della Scuola. Obie publikacje, które omawiam na innym miejscu, pozwalają na gruntowne zapoznanie się ze stanem naukowego bibliotekarstwa włoskiego, uwydatniając zarazem jego rozwój w okresie t. zw. ery faszystowskiej.

Należy bowiem zaznaczyć, że bibliotekarstwo naukowe znajduje się pod wydatną opieką rządu, który, powoławszy w r. 1926 przy Ministerstwie Oświaty Generalną Dyрекcję akademij i bibliotek, uzupełnioną w 1933 r. przez Komisję Centralną dla spraw bibliotek, ujął swój stosunek do bibliotekarstwa włoskiego — naukowego i oświatowego — w ramy konkretnego programu.

W stosunku do bibliotek naukowych cechuje rząd — o ile mogę wnosić — szeroki gest, dążność do przydania im wielkości i uwydatnienia za ich pomocą potęgi kultury i geniuszu Italji. Opieka nad bibliotekami wyraża się w szeregu prac meljoracyjnych i reorganizacyjnych, dotyczących przede wszystkim gmachów i urządzeń bibliotecznych, powiększania księgozbiorów, ulepszania katalogów oraz jak naj-

¹⁾ Szkic ten oparty jest na wrażeniach z bezpośredniego zetknięcia się z bibliotekami włoskimi w czasie tegorocznej wycieczki do Włoch, na wywiadach, łaskawie udzielonych mi przez odnośne władze państwowe, municipalne i organizacyj społecznych, oraz na szeregu publikacji. Wdzięczna jestem przede wszystkim prof. A. Gallo, którego życzliwa uprzejmość umożliwiła mi nawiązanie kontaktu z poszczególnymi instytucjami.

Część podanego tu materiału drukowana była w miesięczniku „Wiedza i Życie”, Nr. 11. 1934.

szerszego udostępniania zbiorów bibliotecznych. Ponadto na dobro Dyrekcji Generalnej należy zapisać utworzenie Państwowej Centrali Informacji Biblijograficznej przy Bibliotece Wiktora Emanuela w Rzymie, nowelizację ustawy o egzemplarzu obowiązkowym, utworzenie specjalnego gabinetu badania przyczyn chorób książki zabytkowej w opactwie Grottaferrata, organizowanie i popieranie wystaw pięknej książki włoskiej w kraju i zagranicą, popieranie Związku bibliotekarzy włoskich²⁾ i jego zjazdów krajowych i międzynarodowych oraz liczne wydawnictwa, nieraz luksusowe, że wymienię tylko z najostatniejszych: wydane w 6-ciu wielkich woluminach akta międzynarodowego kongresu bibliotekarzy i bibliografów w Wenecji i w Rzymie oraz wspomniany już wspomniały wielki tom „Le Accademie e le biblioteche d'Italia”, a także wydawany od 7 lat pod podobnym tytułem dwumiesięcznik (czasopismo to omawiane jest na łamach „Przeglądu Bibliotecznego”).

Z bezpośrednich wrażeń, odniesionych ze zwiedzenia pięciu bibliotek naukowych włoskich (w Rzymie i w Medjolanie), najlepsze mam z Biblioteki Watykańskiej, która po katastrofie w r. 1929 reorganizowana jest przez monsignora Tisseranda z wielkim rozmachem i całkowicie nowocześnie według wzorów i zasad amerykańskich, oraz z Biblioteki Civica w Medjolanie (miejska publiczna biblioteka naukowa), w której organizację i metody pracy dyrektor, dr. A. Squassi, przełał swój porywający entuzjizm.

Z cech dodatnich, które mię uderzyły w bibliotekach naukowych włoskich, wymieniałabym bardzo daleko idące ich udostępnienie dla publiczności, a także szerokie zastosowanie katalogu przedmiotowego, względnie krzyżowego. Mniej korzystne natomiast wrażenie wywarły na mnie gmachy, a zwłaszcza magazyny biblioteczne, a także niektóre urządzenia wewnętrzne (z wyjątkiem b-k watykańskiej i Civica).

Porównanie bibliotekarstwa Włoch i Polski (terytorjalnie większej o $\frac{1}{5}$) uwydatnia znaczną przewagę liczebną bibliotek włoskich. Ścisłość porównania utrudnia brak dokładnej statystyki bibliotek naukowych polskich; niewątpliwie bowiem liczba 451 bibliotek i $\pm$ 10.000.000 tomów, podawana według

ostatnich w tej dziedzinie oficjalnych publikacji Głównego Urzędu Statystycznego, a odnosząca się do stanu z r. 1926, uległa poważnemu zwiększeniu. Również bardzo cenna publikacja Chwalewika p. t. „Zbiory polskie” nie wystarcza już dzisiaj dla odtworzenia aktualnego stanu bibliotekarstwa naukowego. Tak więc i w zakresie odnośnych wydawnictw informacyjnych stoimy wtyle w porównaniu z Włochami. Nie umiałabym natomiast przeprowadzić porównania co do organizacji wewnętrznej bibliotek, zbyt mała liczba poznanych bibliotek włoskich nie pozwala w tym wypadku na uogólnienie.

Odmienne uклада się wynik porównania bibliotekarstwa oświatowego Polski i Włoch, które według rejestracji urzędowej, przeprowadzonej w obu krajach w r. 1929, wykazało we Włoszech bibliotek 3.198 (bez podania liczby tomów), a w Polsce — 8.526 z łączną liczbą 6.165.590 tomów. Liczba bibliotek włoskich stanowi więc zaledwie 40% liczby naszych bibliotek, co jest tem bardziej rażące, że ludność Włoch jest liczniejsza od ludności Polski o $\pm$ 25%, biblioteki więc mają większe naturalne zapotrzebowanie czytelnicze wśród szerokich mas. Należy przytem pamiętać również, że Polska pod względem bibliotekarstwa oświatowego zajmuje w porównaniu z wieloma krajami europejskimi jedno z dalszych miejsc i pozostawia jeszcze bardzo dużo do życzenia. Również na niekorzyść Włoch uклада się porównanie bibliotek szkolnych, które według rejestracji z przed lat 8-iu wykazało we Włoszech 15.000 bibliotek i 2.656.000 tomów, w Polsce w tym samym mniejwięcej czasie — 23.604 biblioteki i 3.883.000 tomów.

Niewątpliwie liczba bibliotek oświatowych i szkolnych wzrosła w ostatnim czasie, to też obecnie liczba bibliotek oświatowych włoskich obliczana jest nieoficjalnie na $\pm$ 5.000; jest to jednak liczba znikoma w stosunku do ludności kraju i charakterystycznie niska w porównaniu z liczbą bibliotek naukowych.

Jak zaznaczyłam, spis urzędowy włoski — w przeciwieństwie do spisu bibliotek polskich, wybitnie starannie opracowanego przez Mini-

²⁾ Opieka ta wywołała w konsekwencji obowiązek zatwierdzenia zarządu związku przez Ministerstwo Oświaty.

sterstwo WRiOP — stanowi jedynie suchy wykaz bibliotek w układzie terytorjalnym, z podaniem liczby tomów (ale bez ich zsumowania) a także z zaznaczeniem prawnego właściciela biblioteki i nazwiska bibliotekarza.

Nie uwzględnia natomiast liczby czytelników i wypożyczeń, nie daje więc materiału, potrzebnego do zobrazowania stanu czytelnictwa wśród szerokich mas ludności. Przystudjowanie strona za stroną spisu wykazało, że biblioteki te stanowią jednostki słabe pod względem zasobów książkowych, które w poszczególnych bibliotekach wynoszą przeważnie od kilkudziesięciu do kilkuset tomów, dochodząc rzadko do kilku tysięcy.

Jak wynika ze spisu, pod względem przynależności biblioteki oświatowe — z wyjątkiem stosunkowo nielicznych bibliotek komunalnych i parafjalnych — stanowią własność trzech wielkich organizacji społecznych, powstałych już na gruncie ideologii Nowych Włoch, oraz stronnictwa faszystowskiego, co nie jest bez wpływu na ich charakter.

Pod względem organizacyjnym najkorzystniej — mojem zdaniem — przedstawiają się biblioteki komunalne, które stanowią biblioteki publiczne w ścisłym tego słowa znaczeniu, t. j. dostępne dla wszystkich, i które zapewne są najbardziej niezależne od wpływów politycznych. W większych miastach posiadają one prawidłową organizację centralną (centralny zarząd, centralny zakup książek, oparty na wnioskach komisji ocen, centralną inwentaryzację i opracowanie techniczne książek i t. p.).

Jednakże — o ile mogę wnioskować na podstawie kilku bibliotek, zwiedzonych w Rzymie i w Medjolanie — ciąży na nich jeszcze tradycja „ludowości” (co uwydatnia się w określaniu bibliotek oświatowych mianem „popolari”), brak zawodowych sił kierowniczych, zlekceważenie niezbędnego czynnika estetyki w urządzeniu lokalu, brak czytelników i szereg innych grzechów. Biblioteki mieszczą się przeważnie przy szkołach, pod względem urządzenia przypominają urzędy i kierowane są — z wyjątkiem bibliotek centralnych — przeważnie przez urzędników miejskich, zatrudnionych za dodatkowym wynagrodzeniem. Jedna ze zwiedzanych bibliotek medjolańskich miała co prawda bardzo pomysłowe i ładne urządzenie, nie posiadała jed-

nak np. katalogów w myśl założenia, że człowiek śpieszący się nie ma czasu na szperanie w katalogu i że lepiej obsłuży go kierownik biblioteki, dając mu od razu kilka książek do wyboru. Przykład ten świadczy wymownie o niewłaściwym stosunku do czytelnika i sprawy czytelnictwa.

Z bibliotek organizacji społecznych najciekawiej przedstawia się Opera Nazionale Dopolovaro (skrót OND). Jest to organizacja czasów robotniczych, założona z inicjatywy rządu w r. 1926. Działa ona na terenie całych Włoch, prowadząc na szeroką skalę rozliczne placówki kulturalno-oświatowe, artystyczne, sportowe, turystyczne i t. p., a także zapewniając swym członkom wysokie premje asekuracyjne na wypadek śmierci, choroby lub niezdolności do pracy. Biblioteki Dopolovaro, utrzymywane bądź z funduszy państwowych lub społecznych, bądź prywatnych (przez fabryki, zakłady przemysłowe, urzędy i t. p.) i prowadzone nieraz bardzo starannie, częściowo dostępne są tylko dla członków, częściowo zaś i dla osób postronnych. Główny nacisk kładą na literaturę zawodową; istnieją nawet specjalne biblioteki dla robotników poszczególnych gałęzi przemysłu. Ogólnokrajowa centrala Dopolovaro stanowi ośrodek informacji i pomocy dla bibliotek OND, prowadzi też dla nich przydział książek i czasopism, otrzymywanych z t. zw. daru Mussoliniego¹⁾ i innych źródeł (ogółem rozesłała dotąd 144.000 tomów). Pod względem zasobów książkowych i pomieszczenia, biblioteki Dopolovaro wykazują wielką rozpiętość, od niewielkich księgozbiorów świetlicowych do zasobnych (po kilka tysięcy tomów) i bardzo starannie nieraz prowadzonych bibliotek; zwiedzany przezemnie gmach Dopolovaro ministerstwa finansów w Rzymie przypomina pod względem luksusowego niemal urządzenia gmach warszawskiej IMCI.

Opera Nazionale Combattendi, zrzeszenie byłych uczestników Wielkiej Wojny, prowadziło w ciągu kilku lat ożywioną akcję bibliotek ruchomych i rozesłało swym członkom, skupionym w różnych ośrodkach, 1110 bi-

¹⁾ Wydawcy przesyłają dobrowolnie Mussoliniemu po egzemplarzu swych wydawnictw, które następnie segregowane są przez specjalną komisję i przydzielane różnym bibliotekom i instytucjom.

bljoteczek w specjalnie normalizowanych szafkach, liczących po 100 do 150 tomów, łącznie 350.000 tomów. Księgozbiory biblioteczek złożone są przeważnie z literatury zawodowej rolniczej i rzemieślniczej. Obecnie akcja została przerwana, biblioteki pracują w terenie bez kontroli centrali, która działalność swą przerzuciła na wysyłkę maszyn i narzędzi rolniczych, dla których umiejętnego użytkowania potrzebne było przygotowanie teoretyczne zapomocą książki. Niewątpliwie zbyt daleko posunięta decentralizacja, brak nadzoru i szerszej opieki odbija się niekorzystnie na stanie i wydajności biblioteczek.

Opera Nazionale Ballila, organizacja wychowania dzieci i młodzieży w duchu faszystowskim, posiada 2.150 bibliotek (243.500 tomów), mających — według wyjaśnień Dyrekcji — charakter wyraźnie polityczny, zgodny z programem działalności Ballili.

Polityczny charakter mają też z natury rzeczy biblioteki faszystowskie, których liczby nie zdołałam jednak ustalić.

Jak wynika z tego pobieżnego zarysu, bibliotekarstwo oświatowe cechuje — z nielicznymi wyjątkami — z jednej strony w pewnym stopniu ograniczona dostępność, przeznaczenie raczej dla grup ludności, nie zaś dla masowego czytelnika, z drugiej — silny nacisk, położony na literaturę zawodową, z odsunięciem na dalszy plan literatury ogólnokształcącej i rozrywkowej. Trzecim rysem jest poddanie bibliotek oświatowych w silnym stopniu wpływom politycznym z dążeniem do traktowania bibliotek w dużej mierze jako placówek wychowania państwowego w duchu obowiązującego regimu.

Ta cecha charakteryzuje również stosunek rządu do bibliotek oświatowych. Jednym z pierwszych posunięć Generalnej Dyrekcji akademii i bibliotek było skontrolowanie księgozbiorów bibliotecznych z punktu widzenia ich stosunku do „nowych idei ojczyzny i moralności, będących podstawą doktryny faszystowskiej”. W akcji tej czynni byli przede wszystkim t. zw. inspektorzy honorowi, mianowani przez Ministerstwo Oświaty, których misja, polegająca na poznaniu bibliotek w powierzonych sobie rejonach, ich uaktywnianiu i ulepszaniu metod pracy, ma — jak wyjaśniają publikacje oficjalne — charakter wyraźnie poli-

tyczny i wychowawczy. Drugą, dokonaną już pracą, jest wspomniana powyżej rejestracja bibliotek.

Bardzo interesującym posunięciem ostatniej doby jest utworzenie w 1932 r. „Ente Nazionale per le biblioteche popolari e scolastiche” — instytucji, działającej ściśle według dyrektyw Ministerstwa Oświaty i partii faszystowskiej, której wpływy są należycie zabezpieczone. Ma ona na celu zjednoczenie we wspólnej organizacji wszystkich bibliotek oświatowych i szkolnych, skoordynowanie ich prac, udzielanie wskazówek i wszelkiego rodzaju pomocy, a także popieranie akcji zakładania bibliotek w tych gminach, które ich dotychczas nie posiadają.

„Ente” ma swą siedzibę przy Ministerstwie Oświaty w Rzymie (administracja znajduje się narazie w Medjolanie), na czele jej stoi prof. A. Gallo, jeden z nadinspektorów, przydzielonych do Dyrekcji Głównej akademii i bibliotek. Zarząd jej stanowi Rada Naczelna, złożona z 7-iu osób, mianowanych na 3 lata przez ministra oświaty, na wniosek reprezentantów bibliotek zrzeszonych w „Ente”, uzgodniony z opinią sekretarza generalnego partii faszystowskiej. Poszczególne prowincje posiadają swe lokalne komitety, których członkowie mianowani są w ten sam sposób. Należenie do federacji nie jest w zasadzie przymusowe, niewątpliwie jednak przyciągnie ona z różnych względów większość bibliotek. Dotychczas akces zgłosiło już około 4.500.

Z ważniejszych dotychczas poczynąń „Enty” na podkreślenie zasługują: a) udzielenie zrzeszonym bibliotekom powyżej ćwierć miliona lirów w premjach pieniężnych i w książkach, b) wywieranie wpływu na politykę wydawniczą, a mianowicie: wydawanie książek z różnych działów literatury i ogłoszenie konkursu dla wydawców na książkę o charakterze popularno-naukowym, reprezentującą idee współczesnego Rzymu (3 nagrody: 1-sza — 15.000 lirów i zakup 2.000 egzemplarzy, 2-ga — zakup 1.000 egzemplarzy, 3-cia — zakup 500 egzemplarzy). Do ciekawych pomysłów należy zaliczyć ogłoszenie konkursu z nagrodami książkowymi w wysokości 2.000 lirów dla najlepszych czytelników w każdej prowincji.

Organem oficjalnym „Enty” jest miesięcznik

„La Parola e il Libro”, przejęty od zasłużonego zrzeszenia bibliotek medjolańskich, które — wskutek odmiennej od obecnych wymagań platformy politycznej — zostało zawieszone w dotychczasowej działalności. Miesięcznik ten, informujący o działalności „Enty”, poświęcony jest przede wszystkim krytycznemu omówieniu produkcji wydawniczej oraz publikowaniu wniosków Komisji oceny książek, pracującej wspólnie z komisją przy zarządzie bibliotek komunalnych w Rzymie. (Miesięcznik ten omówiony jest w Nr. 8—9 „Wiedzy i Życia” z r. 1934).

Koncepcja utworzenia federacji bibliotek i instytucji bibliotecznych jest w zasadzie bardzo dobra, pozwala bowiem — dzięki skoordynowaniu wysiłków jednostek nieraz słabych — na stworzenie racjonalnych programów działania, wprowadzenie ulepszeń, a tem samem uzyskanie lepszych wyników pracy, wzmocnienie spo-

łecznego stanowiska bibliotek i obronę ich interesów. W tym wypadku jednak pewne obawy nasuwa możliwość wyzyskiwania organizacji dla celów politycznych, co mogłoby się odbić ujemnie na charakterze pracy bibliotecznej w jej czystej formie.

Obserwując całokształt współczesnego bibliotekarstwa włoskiego, trzeba stwierdzić czynne ustosunkowanie się rządu do spraw bibliotek i czytelnictwa, aczkolwiek założenia i forma tego stosunku mogą w nas budzić niejednokrotnie zastrzeżenia.

Aktywny stosunek rządu do bibliotek podkreślony został przed paru laty przez il Duce rzuconem przezeń publicznie hasłem „książka i karabin!”, symbolizującym dwa naczelne czynniki potęgi państwa — kulturę i siłę zbroijną.

Wanda Dąbrowska.

POWIATOWE CENTRALE BIBLIOTEK RUCHOMYCH NA POMORZU.

Wzmógł się rozwój oświaty pozaszkolnej, a w szczególności bibliotekarstwa i czytelnictwa, datuje się na Pomorzu od roku 1929-30, t. j. od czasu ustanowienia przy Sejmikach powiatowych instruktorów oświaty pozaszkolnej.

Już w roku 1930 niektóre samorządy powiatowe (Toruń, Wejherowo, Brodnica, Nowemiesto n/Drwęca), doceniając ważność racjonalnej organizacji czytelnictwa polskiego i wybiegając na spotkanie przyszłej ustawy bibliotecznej, tworzą Powiatowe Centrale Bibliotek Ruchomych.

Ale już wkrótce (w latach 1931-32) pięknie zapowiadająca się praca doznaje załamania. Przychodzi kryzys, redukcja budżetów, skreślenia etatów powiatowych instruktorów o. p. i t. d. Dopiero w ubiegłym roku szkolnym 1933/34, z chwilą oddania oświaty pozaszkolnej pod opiekę Inspektoratów Szkolnych i ustanowienia przy nich etatów obwodowych instruktorów o. p. — sprawa Powiatowych Central Bibliotecznych znowu ruszyła z miejsca.

Jest ich na Pomorzu obecnie 7, i to w Toruniu, Brodnicy, Nowemieście, Wejherowie, Gdyni, Działdowie i Chojnicach. Posiadają one

ogółem 111 bibliotek ruchomych, w tem 101 kompletów o stałym składzie, a 10 — dobieranych. Wszystkie Centrale (prócz gdyńskiej, która żadnych danych nie dostarczyła) posiadają razem książek 6.645 (beletrystyka 78%, a popularno-naukowe 22%). Na jedną b-tekę ruchomą przypada zatem przeciętnie 66 książek.

W roku szkolnym 1933/34 biblioteki te (prócz gdyńskich) obsługiwały 94 punkty (miejscowości), przyczem jeden komplet przebywał w punkcie przeciętnie 6 miesięcy.

Liczba czytelników, korzystających z bibliotek ruchomych, wyniosła w tym roku ogółem 3.098 (kobiet 38%, mężczyzn 62%), czyli przeciętnie było po 33 czytelników w jednym punkcie. Czytelnicy ci dokonali ogółem 17.535 wypożyczeń (w tem 90% beletrystyki, a tylko 10% książek popularno-naukowych). Z powyższego wynika, że roczny obrót całego księgozbioru wynosi 2,7, na jednego zaś czytelnika wypada przeciętnie 5,5 wypożyczeń. Wyniki te są stosunkowo słabe, ale pamiętać należy, że: 1) Centrale funkcjonowały w tym roku tylko przeciętnie 6 miesięcy, 2) 4 Centrale rozpoczęły działalność dopiero od 1 stycznia b. r. (po po-

wrocie kierowników Central z kursu w Warszawie), a jedna, w Działdowie, licząca 20 kompletów, wogóle została uruchomiona dopiero 1 lutego, a częściowo nawet 1 marca b. r. Był to więc rok pracy nienormalny.

Najwięcej kompletów, książek i czytelników wykazują Centrale w Toruniu, Brodnicy i Działdowie, najmniej — Nowemiasto n/Drwęcą. Centrala gdyńska (własność Komisarjatu Rządu w Gdyni), która przez cały rok obsługiwała 10 świetlic gdyńskich kompletami dobieranymi, posiadała najgorszą administrację i zupełny brak wszelkiej statystyki.

Jeśli chodzi o metody pracy zarówno w Centralach, jak i na punktach, pozostawiały one w tym roku wszędzie jeszcze bardzo wiele do życzenia.

W ostatnich miesiącach b. r. szkolnego nastąpiła wyraźna zmiana na lepsze. Sprowadzono, częściowo przy finansowej pomocy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, nowe partje książek, które w nowym roku szkolnym pójdą już na teren. W maju b. r. przeszkolono na dwutygodniowym kursie bibliotekarskim kierowników wszystkich (prócz wejherowskiej) Central na Pomorzu. Kilka dalszych powiatów w przewidywaniu nowej ustawy bibliotecznej zapowiada zapoczątkowanie własnej akcji bibliotecznej na swoich terenach.

Są wszelkie powody do przypuszczeń, że w nowym roku szkolnym akcja samorządu w zakresie czytelnictwa, przy dalszej pomocy ze strony władz szkolnych, dozna większego ożywienia i przyniesie lepsze rezultaty.

Kazimierz Krukowski.

SPRAWOZDANIE

Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy za kwiecień i maj 1934 35.

Sprawozdanie za kwiecień i maj charakteryzuje okres wiosenny, kiedy B-ka stopniowo zwalnia tempo swojej działalności (kwiecień — 16930, maj — 13289 odwiedzin).

Kancelarja otrzymała 255 i wysłała 191 numerów korespondencyj.

Pomnażanie zbiorów B-ki.

Zakupy. Nabyto 461 dz. w 695 t. oraz prenumerowano 132 czasopisma krajowe i zagraniczne. *Egz. obowiązkowy.* Tą drogą wpłynęło 839 dz. w 881 t. oraz 1250 krajowych wydawnictw periodycznych. *Dary.* Z tego źródła wpłynęło do B-ki od 13 ofiarodawców 3620 dz. w 4089 t. oraz otrzymywano stale 300 tyt. czasopism. *Wymiana.* Drogą wymiany otrzymano od 3 instytucyj 332 dz. w 340 t. oraz stale otrzymywano 25 czasopism. Rozesłano „Biuletyn” Nr.Nr. 11—12 z r. 1933/34 bezpośrednio 150 instytucjom krajowym i, za pośrednictwem Biura Wymiany Międzynarodowej, 200 adresatom zagranicznym w 39 państwach.

Ogółem w okresie sprawozd. wpłynęło do B-ki 5252 dz. w 6005 jedn. bibliot. oraz otrzymywano 1707 tyt. wydawnictw periodycznych.

W dziale dubletów porządkowano czasopisma, wśród których zanotowano nowych 20 tyt.

Wcielono do księgozbioru 12 dz. w 12 t. oraz wycofano 1324 dz. w 1324 t., które zostały ofiarowane różnym społecznym instytucjom bibliotecznym, częściowo zaś zamienione na inne wydawnictwa; pozatem część wycofanych dubletów została przekazana innym działom B-ki. *W rezerwie* przybyło skatalogowanych 138 dz. w 154 t.

W poszczególnych działach księgozbiorów B-ki zostały wykonane prace następujące:

W Bibliotece Podstawowej:

W dziale zasadniczym opracowano i oddano do użytku czytelników 895 dz. w 919 t. (opraw. 463 vol.).

W dziale wydawnictw periodycznych: w poddziale *czasopism polskich* uzupełniono kartotekę braków oraz opracowano i włączono do katalogów 52 tyt. w 538 roczn. (opraw. 293 vol.); w poddziale *czasopism w jęz. obcych* opracowano 10 tyt. w 44 roczn. (opraw. 33 vol.); w poddziale *sprawozdań* — 92 tyt. w 284 roczn.; w poddziale *czasopism z roku bieżącego* zarejestrowano 1092 czasopism (opraw. 33 vol.) oraz wysłano 58 reklamacyj; w *czytelnii dzienników i tygodników* zarejestrowano — 399 pism.

Stan księgozbioru B-ki na 1.VI.1934 jest następujący:

SEKCJE, DZIAŁY I PODDZIAŁY	Stan na 1.IV.34		Włączono w kwietniu i maju		Stan na 1.VI.34		U W A G I
	dz.	tt.	dz.	tt.	dz.	tt.	
Biblioteka Podstawowa:	166406	212405	1394	2178	167800	214583	
1. Dział zasadniczy	122635	139950	895	919	123530	140869	
2. Perjodyki { czasopisma polskie	3176	14520	52	538	3228	15058	tyt. i roczn.
{ czasopisma obcojęzyczne	1337	8880	10	44	1347	8924	„ „
{ kalendarze	1141	3483	—	—	1141	3483	„ „
{ sprawozdania	2973	6230	92	284	3065	6514	„ „
{ jednodniówki	809	809	—	—	809	809	jednostek
3. Dział informacyjny	1337	3465	21	47	1358	3512	
4. Sztuka { książki i albumy	2576	2725	97	97	2673	2822	
{ czasopisma	143	403	—	—	143	403	tyt. i roczn.
{ ryciny	959	959	200	200	1159	1159	arkuszy i jedn.
{ atlasy i mapy geograficzne	2579	2579	—	—	2579	2579	jednost. bibljot.
5. Starodruki	3226	3484	—	—	3226	3484	
6. Rękopisy { teczki i vol.	2938	3355	—	—	2938	3355	
{ listy	422	422	—	—	422	422	paczek
7. Księgoznawstwo { książki	2005	2040	26	48	2031	2088	
{ czasopisma	73	473	—	—	73	473	tyt. i roczn.
{ wycinki	15	15	1	1	16	16	pudeł
8. Muzeum Spo- { książki i broszury	13440	13991	—	—	13440	13991	
{ czasopisma	3838	3838	—	—	3838	3838	tyt. i roczn.
{ materiały archiwalne	222	222	—	—	222	222	teczek
{ fotografie	562	562	—	—	562	562	sztuk
Wypożyczalnia Naukowa:	16230	20349	—	2	16230	20351	
1. Dział zasadniczy	16200	20180	—	2	16200	20182	
2. Dział informacyjny	30	169	—	—	30	169	
Biblioteka Wzorowa dla dzieci:	1573	1573	16	16	1589	1589	
1. Księgozbiór czytelní	1209	1209	10	10	1219	1219	
2. „ wypożyczalni	364	364	6	6	370	370	
Wypożyczalnia z księgozbiorem płynnym:	3780	4282	178	222	3958	4504	
z tego w:							
Centrali	—	—	—	—	385	463	
1. Filja Nr 1 im. M. Przyjemskiej	2027	2275	80	82	2107	2357	
2. Filja Nr 2 dla bezrobotnych	387	458	(—35)	(—36)	352	422	
3. Filja Nr 3 na Saskiej Kępie	434	482	37	38	471	520	
4. Filja Nr 4 im. Hipolita Wawelberga	520	594	38	45	558	639	
5. Filja Nr 5 im. Eug. Kornilowiczowej	185	210	(—100)	(—107)	85	103	
Działy pomocnicze:	20030	24510	(—1154)	(—1138)	18876	23372	
1. B-ka podręczna dla pracowników	24	65	—	—	24	85	
2. Dublety { wydawn. nieperjodycznych	4943	4945	(—1312)	(—1312)	3631	3633	
{ starodruków	125	128	—	—	125	128	
{ wydawnictw perjodycznych	2380	2380	20	20	2400	2400	tyt. i roczn.
3. Rezerwa	12441	16730	138	154	12579	16884	
4. Księgozbiór szkoły bibliotekarskiej	117	262	—	—	117	262	
Ogółem	208019	263119	434	1280	208453	264399	

W dziale informacyjnym skatalogowano 21 dz. w 47 t. (opraw. 88 vol.).

W dziale sztuki i map prowadzono prace nad meljoracją i unifikacją katalogów działowych i przygotowywaniem skorowidza autorów. Po-
zatem skatalogowano 97 dz. w 97 t. i 200 rycin.

W dziale księgoznawstwa skatalogowano 26 dz. w 48 t. oraz uporządkowano 500 wycin-
ków w 1 pudle (opraw. 171 vol.).

W Muzeum Społecznem kontynuowano pra-
ce reorganizacyjne, polegające na przenoszeniu i porządkowaniu księgozbioru.

W dziale klasyfikacji sklasyfikowano książki skatalogowane w przeciągu okresu sprawozdawczego, a kartki wcielono do katalogu systematycznego.

W filjach dzielnicowych:

W Wypożyczalni Naukowej wycofano z księgozbioru 130 dz. w 139 t., a powstałe luki uzupełniono książkami nowoopracowanymi w liczbie 130 dz. w 141 t. (opraw. 166 vol.).

W Bibliotece Wzorowej dla dzieci: w czytelnici opracowano 10 dz. w 10 t. i w wypożyczalni 6 dz. w 6 t.

Kontynuowano prace organizacyjne w związku z założeniem filij dzielnicowych na Pradze i Żoliborzu.

W Wypożyczalni z księgozbiorem płynnym:

W Centrali opracowano 193 dz. w 222 t. (opraw. 180 vol.); wypożyczono 5 filjom w/g 14 zapotrzebowań 200 dz. w 214 t. oraz przyjęto zwrotów 124 dz. w 132 t. Wycofano 15 dz. w 22 t. Dane, dotyczące ruchu czytelników i książek w filjach, podane są w tablicach.

W introligatorni przy B-ce oprawiono 1427 wyżej wymienionych vol.

Ruch książek i czytelników. Biblioteka Podstawowa oraz Wypożyczalnia Naukowa były czynne 24 i 23 dni, razem 47 dni; Biblj. Wzorowa dla dzieci — 22 i 23, razem 45 dni; Wypożyczalnia Nr. 1 — 12 i 12, razem 24 dni; Nr. 2 — 24 i 23, razem 47 dni; Nr. 3 — 14 i 13, razem 27 dni; Nr. 4 — 22 i 22, razem 44 dni; Nr. 5 — 24 i 23, razem 47 dni.

Ruch czytelników oraz ruch książek podaje tablica umieszczona obok.

Miscellanea.

W Bibliotece Wzorowej dla dzieci w kwietniu i maju 8 razy opowiadano młodocianym czytelnikom baśnie oraz odbyło się 1 zebranie miesięczne czytelników.

Odczyty dla czytelników. W przeciągu okresu sprawozdawczego wygłoszono dla czytelników Biblioteki Podstawowej 4 odczyty czwartkowe na tematy następujące: udostępnianie czytelnikom zbiorów naszej biblioteki (12.IV), obowiązki bibliotekarza (19.IV), katalogi naszej biblioteki (26.IV) i dział informacyjny naszej biblioteki (17.V).

Praktyka. W kwietniu i maju praktykowali w B-ce p.p. Sznyjewska, Godziszewski i H. Strassburgerowa.

Wycieczki. W okresie sprawozdawczym Bibliotekę Podstawową i Wypożyczalnię Naukową zwiedziły 2 wycieczki przy udziale 38 osób, Bibliotekę Wzorową dla dzieci 51 osób w 7 grupach, razem 188 osób w 9-ciu grupach.

Sekcje, działy i poddziały	Ruch czytelników (odwiedziny)	Ruch książek (zgłoszenia załatw.) dz. tt.	
----------------------------	-------------------------------	--	--

Biblioteka Podstawowa:

1. Dział zasadniczy oraz częściowo wyd. periodyczn.:			
w kwietniu . . .	7334	14545	16027
w maju . . .	5222	12047	13269
2. Dział informacyjny:			
w kwietniu . . .	2017 ^{*)}	—	—
w maju . . .	1625 ^{*)}	—	—
3. Dział sztuki i map:			
w kwietniu . . .	262	1308	1308
w maju . . .	265	1348	1348
4. Dział księgoznawstwa:			
w kwietniu . . .	32	153	153
w maju . . .	30	64	64
5. Muzeum Społeczne:			
w kwietniu . . .	30	71	71
w maju . . .	32	82	82
6. Dział rękopisów:			
w kwietniu . . .	2	39	39
w maju . . .	20	17	17
7. Czytelnia dzienników i tygodników:			
w kwietniu . . .	2490	—	—
w maju . . .	1780	—	—
Razem w kwietniu .	12167	16116	17598
„ w maju . .	8974	13558	14780

Wypożyczalnia Naukowa:

w kwietniu . . .	335	430	437
(351 czytelników)			
w maju . . .	334	377	389
(334 czytelników)			

Biblioteka Wzorowa dla dzieci:

1. Czytelnia:			
w kwietniu . . .	1448	1448	1448
w maju . . .	1340	1340	1340
2. Wypożyczalnia:			
w kwietniu . . .	423	423	423
w maju . . .	337	337	337
Razem w kwietniu .	1871	1871	1871
„ w maju . .	1677	1677	1677

*) Z nich w kwietniu 1386 i w maju 1062 osób korzystało jednocześnie z księgozbioru zasadniczego oraz działu periodyków.

Wypożyczalnia z księgozb. płynnym:

1. Filja Nr 1 im. Marii Przyjemskiej:

w kwietniu . . .	608	868	868
(281 czytelników)			
w maju	554	827	827
(284 czytelników)			

2. Filja Nr 2 dla bezrobotnych:

w kwietniu . . .	522	615	615
(200 czytelników)			
w maju	508	599	599
(201 czytelników)			

3. Filja Nr 3 na Saskiej Kępie:

w kwietniu . . .	157	195	195
(58 czytelników)			
w maju	178	214	214
(63 czytelników)			

4. Filja Nr 4 im. Hipolita Wawelberga:

A. Czytelnia pism:

w kwietniu . . .	477	—	—
w maju	476	—	—

B. Wypożyczalnia:

w kwietniu . . .	507	515	515
(210 czytelników)			
w maju	440	447	447
(203 czytelników)			

5. Filja Nr 5 im. Eug. Kornilowiczowej:

w kwietniu . . .	286	286	286
(86 czytelników)			
w maju	153	153	153
(10 czytelników)			
Razem w kwietniu .	2557	2479	2479
„ w maju . . .	2304	2240	2240
Ogółem w kwietniu	16930	20896	22385
„ w maju . . .	13289	17852	19086

Powyższe dane statystyczne o ruchu książek i czytelników należy uzupełnić uwagą, że w B-ce Podstawowej w działach 1—6 odwiedzin czytelników było:

	Kobiet	Mężczyzn	R a z e m
w kwietniu . . .	3541	6346	9887
w maju	3293	5179	8472

Z nich korzystało:

	Tylko z książek własnych	Tylko z katalogów	Z księgo-zbioru B-ki
w kwietniu . . .	149	61	9677
w maju	1222	56	7194

Niezałatwionych żądań czytelników było w kwietniu 1066 (6,8%) i w maju 941 (7,2%).

M A T E R J A Ł Y

do słownika bio-bibliograficznego bibliotekarzy polskich i obcych.

MIKOŁAJ RUBAKIN.

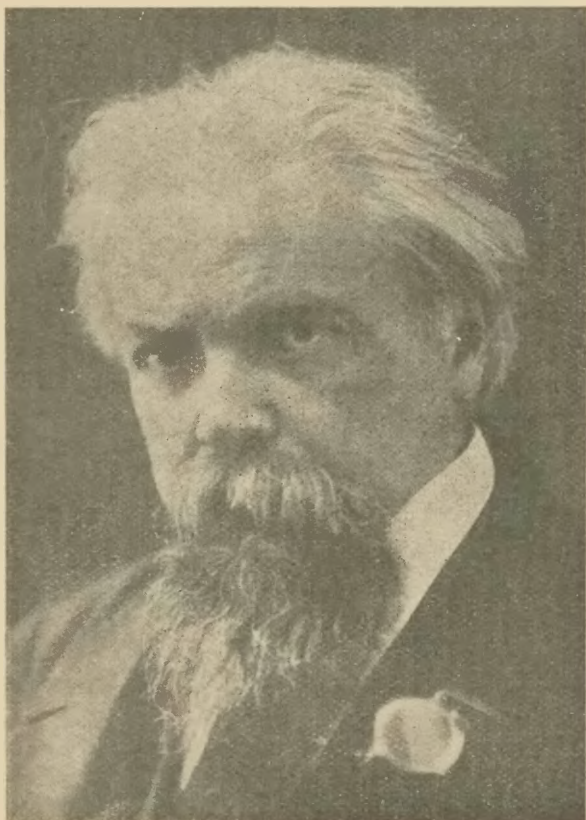
Znakomity rosyjski bibliotekarz, bibliograf, twórca psychologii bibliologicznej, a przede wszystkim popularyzator, trafnie nazwany przez jednego z uczniów apostołem książki. Urodził się d. 1 lipca r. 1862 w miasteczku Oranienbaum (pod Petersburgiem), gdzie ojciec jego był kupcem i przez 18 lat burmistrzem. Matka odegrała doniosłą rolę w życiu M. R. Pochodziła ona ze staroobrzędowców, a była ciekawym typem samouka i emancypantki rosyjskiej z końca w. XIX. Od r. 1873 R. uczył się w gimnazjum realnym w Petersburgu, gdzie w r. 1875 matka jego otworzyła bibliotekę publiczną. Pomagając matce, R. jako chłopiec rozpoczął swą pracę bibliotekarsko-oświatową oraz obserwacje nad czytelnikami i ich zainteresowaniami. W r. 1881 po złożeniu matury R. wstąpił do uniwersytetu petersburskiego, gdzie obok nauk matematyczno-przyrodniczych studiował również nauki społeczne i humanistyczne. Uniwersytet ukończył R. w r. 1887 ze złotym medalem za pracę z zakresu badań mikroskopijnych nad rozwojem serca i krwi w zarodku kurczęcia.

Pomimo odznaczenia uniwersytet nie zezwolił mu na praktykę nauczycielską, gdyż policja prześladowała R. za przekonania socjalistyczne. Przez cztery lata pracował w piarni, dzierżawionej przez ojca. Jako członek i sekretarz petersburskiego komitetu oświaty ludowej, wpłynął na ożywienie tej instytucji i zainicjował założenie ru-

chomego muzeum dla ludowych szkół niedzielnych i wieczorowych. W r. 1891 biblioteka matki liczyła już 32 tysiące tomów. Wówczas R. objął prowadzenie biblioteki, która w latach 1889—1907 stanowiła poważny rewolucyjny ośrodek, a przy udziale nauczycielek szkół niedzielnych dostarczała całe transporty książek do fabryk. W latach 1894—1903 R. był kolejno kierownikiem wydawniczym firm: O. N. Popowa, „Izdatel”, Gerszunin, I. D. Sytin, D. Aleksiejew. Wydalany kilkakrotnie przez policję z Petersburga bądź na prowincję, bądź zagranicę, wszędzie, gdzie mógł, prowadził propagandę, wygłaszając pogadanki i odczyty i nawołując do samokształcenia, „jako środka uzbrojenia się duchowego i społecznego”. Równocześnie współpracował w postępowych czasopismach.

Zmuszony do opuszczenia granic Rosji, przed wyjazdem, jesienią r. 1907, dobrowolnie „unarodowił” odziedziczoną po matce bibliotekę (ok. 115 tys. tt.), przekazując ją Petersburskiemu Oddziałowi Wszechrosyjskiej Ligi Oświecenia. Biblioteka ta w Leningradzie nosi obecnie nazwę „Biblioteki im. Mikołaja Aleksandrowicza Rubakina”.

Od r. 1908 Rubakin wraz z rodziną zamieszkał w Szwajcarii, gdzie też powstały jego najważniejsze dzieła. Stworzył tu nową bibliotekę, która stanowi ośrodek informacji i porad udzielanych samoukom, rozsianym po całym świecie. W r. 1916 w Lozannie z inicjatywy R. powstał Międzynarodowy Instytut Psychologii Bibliolo-

gicznej. R. jest dyrektorem wymienionego Instytutu, w którego skład wszedł również nowy księgozbiór R-na, liczący obecnie 75 tys. tt.

Prace literackie Rubakina jego sekretarka, p. M. Betman, dzieli na cztery grupy: 1) książki popularno-naukowe dla czytelników mniej przygotowanych, 2) podręczniki i informatory, których celem jest uzbrojenie tych szermierzy, którzy pracują nad oświeceniem mas pracujących, 3) prace, poświęcone badaniu poziomu umysłowego i moralnego mas pracujących, w związku z warunkami społecznymi, gospodarczymi i politycznymi ich życia, 4) od r. 1916 prace naukowe w zakresie psychologii bibljologicznej, nowej nauki, której podwaliny sam położył.

Działalność pisarską rozpoczął R. od ogłoszenia w roku 1886 bajki na temat naukowy p. t. „Dziadus czas”. Książek dla ludu napisał około 250, z czego 47 zniszczyła cenzura, inne przetłumaczono aż na 22 języki. W czasopismach ogłosił przeszło 500 artykułów. Zredagował i organizował wydanie 265 książek. Liczba ogólnego nakładu pism R. przekracza 20 milionów egzemplarzy. W związku z dwiema ankietami o czytelnictwie (1889 i 1911 r.) oraz stale udzielanymi poradami R. napisał około 15 tysięcy listów, z których wiele zawiera krótkie programy samokształcenia dla różnych osób i kółek.

Jeszcze przed wojną statystyka poczytności autorów w prowincjonalnych bibliotekach oświatowych Rosji stawała R. na najbardziej naczelných miejscach, nawet przed beletrystami. Prace popularno-naukowe R., szcze-

gólnie z zakresu przyrodoznawstwa i geografii, czytają przede wszystkim robotnicy początkujący, mało rozwinięci, czytają często po kilka razy.

Tu należy jeszcze wspomnieć o największym dziele R. p. t. „Wśród książek”. Wydanie drugie (drukem niedokończony) jest przeglądem lepszych rosyjskich książek w związku z dziejami idei naukowo-filozoficznych i literacko-społecznych. Dzieło to jest zjawiskiem wyjątkowym w literaturze wszelkich poradników dla czytelników. R. posegregował książki w ten sposób, by czytelnik miał możliwość znalezienia odpowiedzi na każde zagadnienie w zakresie wykształcenia ogólnego. Każdy dział składa się z dwóch części: 1) opisującej i charakteryzującej dorobek literacki w danym zakresie, 2) bibliograficznej, systematyzującej książki. Monumentalne to dzieło objęło wzmianki o przeszło 22 tys. dzieł w liczbie 40 tys. tomów i stanowi epokę w bibliografii rosyjskiej. Rzecz cała nacechowana jest gorącym optymizmem (który stanowi wogóle integralną cechę natury R.), dobór zaś książek dokonany ze stanowiska ponadpartyjnego.

PRACE RUBAKINA Z ZAKRESU KSIĘGOZNAWSTWA.

Opyt programmy dlja izsłédovanija literatury dlja naroda. SPeterburg 1889, s. 30.

Etjudy o russkoj čitajuščej publikę. SPeterburg 1895, s. 245.

Dikson K. I. i Mezier A. V. Bibliografičeskij ukazatel perevodnoj beletristiki v svjazi s istoriej literatury i kritikoj. SPeterburg 1897, s. 141. (Z przedmową R-na).

Mezier A. V. Ukazatel istoričeskich romanov... SPeterburg 1902. (Na czele artykuł R-na p. t. „Istoričeskie romany i prepodavanje istorii”).

Osnovnyja zadači bibliotečnago dela. SPeterburg 1907. Krug znaniy. SPeterburg 1909, s. 32.

Sredi knig. Wyd. 2. Moskva. T. I. 1911, s. 424. T. II. 1913, s. 930. T. III. 1915. (Wyd. I jednotomowe z r. 1906).

Pisma k čitatelam o samoobrazovanii. Wyd. 3. Nju-Iork 1923, s. 382. (Wyd. I z r. 1912).

Privyčka kak osobyj faktor čitatijskoj psichologii. — Vestnik Znaniya 1912, Nr. 1.

O sbereženii sil i vremeni v dele samoobrazovanija. SPeterburg 1914, s. 122.

Praktika samoobrazovanija. Moskva 1914, s. 260 + 258. (Wyd. 2 z r. 1922 zawiera tylko cz. I-a).

Etjudy po psichologii čitatelstva. Vneklassnoe čtenie i ego organizacija. Mariinsk 1919, s. 84.

Vpered i vverch. Naibolee vernyj i legkij sposob sdelatsja obrazovannym čelovekom s naimenšej zatroto vremeni i sil. Lozanna 1921, s. 64.

Introduction à la psychologie bibliologique. Paris 1922. J. Povolotzky. 2 tt., s. 595.

Kak i s kakoju celju čitat' knigi. Moskva 1922, s. 62.

Čto takoe bibliologičeskaja psichologija. Leningrad 1924, s. 61.

Bibliologičeskaja psichologija kak teorija i praktika knižnogo dela. Congrès International des Bibliothécaires...

tenu à Prague... 1926. Procès-verbaux... T. II, s. 537--75.

Znaczenie knigi. — Vestnik znaniya 1926, Nr. 7.

Kak pisat' naučnyje knižki dla massovogo čitatelja Moskva 1927.

Psichologija čitatelja i knigi. Moskva 1929, s. 308.

Reader, know Thy self. — The Library Journal 1934, Nr. 8.

Wskazówki Rubakina dla samouków. Na podstawie krótkiego streszczenia, dokonanego przez autora w broszurze „Jak czytać i poco”. — Wiedza i Życie 1929, z. 9, str. 58—60.

Jak badać wpływ książki na czytelnika. (Podwójny test biblio-psychologiczny dla czytelników i praktyczne jego zastosowanie). — Praca Szkolna 1929, str. 257—74 i 312—24.

Czytelnictwo młodzieży i różnice zainteresowań pokoleń. (Odczyt wygłoszony na Międzynarodowym Kongresie Zrzeszeń Pedagogicznych w Genewie, lipiec 1929 r., w Sekcji Bibliotek). Kraków 1930. Odb. z „Ruchu Pedagogicznego”, s. 14.

Ksawery Świerkowski.

BIBLIOTEKARSTWO W CZASOPISMACH.

POLSKA.

Przegląd Biblioteczny, Nr. 2, drukuje „Memoriał Rady Zw. Bibliotekarzy Polskich” w sprawie unormowania stosunku służbowego bibliotekarzy szkół akademickich oraz artykuł J. Grycza z zakresu polityki bibliotecznej p. t. „Rola państwa w stosunku do bibliotek naukowych”. W rubryce „Sprawy Zw. Bibliotekarzy Polskich” znajdujemy między innymi sprawozdanie z działalności „Czytelnia dla bezrobotnych” za 1933 r. Nr. 3 czasopisma, oprócz zwykłych rubryk, zawiera artykuł M. Łodyńskiego „Zagadnienie dubletów w reformie bibliotecznej Komisji Edukacji Narodowej”.

Biuletyn Bibliotek Samorządowych Powiatu Koneckiego, Nr. 1, 1934. Ukazał się pierwszy numer pisma, odbijanego na powielaczu, które ma być wyrazem dążności Wydziału Powiatowego do racjonalnego organizowania sieci bibliotek gminnych, wiejskich i miejskich na terenie powiatu.

Nowa Książka, Nr. 5, zamieszcza artykuł S. Rygla p. t. „Bibliografia i czytelnik”.

Wiedza i Życie. Nr. 5, przynosi artykuł L. Bykowskiego z zakresu pracy informacyjnej p. t. „Biblioteczna praca organizacyjna w Polsce”. W Nr.Nr. 8—9 H. Grotowska omawia obszernie Nr.Nr. 1—2—3 z r. 1933 włoskiego czasopisma „La Parola e il Libro”, które poświęcone jest w znacznej mierze sprawie włoskich bibliotek oświatowych oraz krytycznemu omawianiu twórczości literackiej na użytek bibliotekarstwa oświatowego.

Przegląd Współczesny, Nr. 149 (wrzesień 1934), drukuje referat W. Dobrowolskiej p. t. „Ideologia bibliotekarstwa w Rosji Sowieckiej”. Autorka, jak zaznacza, oparła swą pracę jedynie na materiale teoretycznym. Stwierdza jednak, że, cokolwiek okaże praktyka, program bibliotekarstwa sowieckiego jest jednym z najbardziej rzeczowych i konsekwentnych programów, jakie znamy obecnie. Książka i bibliotekarz mają w Rosji Sowieckiej spełnić wielkie zadanie ugruntowania i zrealizowania w życiu nowych ideałów społecznych. (Artykuł ten ukazał się również w formie odbitki).

Oświata Pozaszkolna. Dodatek do Dziennika Urzędowego Kuratorium Okręgu Szkolnego Poznańskiego. 1934. Pierwszy numer nowego czasopisma zawiera artykuł wstępny, omawiający program czasopisma, oraz m. in. artykuł informacyjno-instruktorski o inwentaryzacji, po-

nadto kronikę i przegląd prasy oświatowej.

Samorząd, tyg. poświęcony sprawom samorządu terytorialnego. W Nr. 39 Hartleb-Wojciechowska podaje interesujące dane statystyczne w artykule „Biblioteki Samorządowe w świetle cyfr”, z których wynika, że w Polsce istnieją 233 biblioteki samorządowe. Artykuł został ułożony na podstawie ministerjalnego wydawnictwa „Biblioteki Oświatowe”, Lwów 1932.

Pion. Nr. 37 zawiera artykuł J. Muszkowskiego „Ku ustawie bibliotecznej”.

Życie Literackie. Organ Zw. Zawod. Literatów Polskich w Poznaniu, Nr. 4. J. Chałasiński w ciekawym artykule p. t. „Czytelnictwo w Ameryce” stwierdza, że społeczeństwo amerykańskie nie stworzyło jeszcze własnej literatury narodowej, a czytelnik nie żywi kultu dla Czystej Sztuki. Największą poczytnością cieszą się dzienniki, potem książki na tematy społeczno-polityczne, wreszcie powieści, pod warunkiem, że stanowią one zwięzłe i reklamowane ostatnie nowości. Agnieszka Stańczakówna.

CHINY.

Kwartalnik Wiedzy Bibliotekarskiej, Vol. VII, Nr. 1-2. 1933. (W jęz. chińskim). Pierwszą narodową organizacją biblioteczną w Chinach była „Sekcja Bibliotek”, założona w 1921 r. przy „Narodowym Towarzystwie Popierania Oświaty”. Pod jej wpływem powstała stopniowo znaczna ilość lokalnych związków bibliotecznych. Ruch powyższy powołał do życia w r. 1925 organizację centralną p. n. „Związek Bibliotekarzy Chińskich” z siedzibą w Pekinie. W r. 1932 Związek liczył 667 członków, w tym 233 organizacje bibliotekarskie. Od r. 1925 Związek wydaje „Kwartalnik Wiedzy Bibliotekarskiej”. Poszczególne numery czasopisma, bogate w treść, poruszają następujące zagadnienia: (1) różne problemy z dziedziny bibliotekarstwa i bibliografii, (2) sprawy nowoczesnego ruchu bibliotekarskiego w Chinach, (3) kwestię bibliografii specjalnych, (4) podają spisy bibliograficzne dla bibliotek, oraz (5) omawiają rozmaite tematy spokrewnione z bibliotekarstwem. Pod względem naukowym czasopismo stoi na wysokim poziomie i należy do najpoczytniejszych pism wśród bibliotekarzy chińskich. W Nr.Nr. 1-2 omawianego kwartalnika znajdujemy ilustracje Biblioteki Cesarskiej w Johol i Chińskiej Biblioteki Międzynarodowej w Genewie. W części artykułowej,

oprócz prac ściśle bibliograficznych, omawia się kwestję opracowania i uporządkowania chińskich wydawnictw historycznych, sprawę drukowania kartek katalogowych, zagadnienie bibliotek dla dzieci i t. p.

Biuletyn Związku Bibliotekarzy Chińskich, Vol. IX, Nr. 1, 1933 (w jęz. chińskim). Dwumiesięcznik ten jest drugim czasopismem, wydawanym przez Związek Bibliotekarzy Chińskich. Poświęcony jest przeważnie sprawom zawodowym i związkowym. Numer pierwszy tomu IX-go podaje wiadomości o drugiej rocznej konferencji Związku i składa ósme z rzędu roczne sprawozdanie za okres do czerwca 1933 r.

Roma D. Lou.

CZECOSŁOWACJA.

Časopis čsl. knihovníků, Nr. 1—2, 1934. Ciężkie warunki materialne powodują ciągle kurczenie się tego wartościowego pisma. Na r. b. zapowiedziane jest wydanie tylko 5 zeszytów. S. Verner w artykule „Książki a biblioteki w Trzeciej Rzeszy” informuje o smutnych losach książki i księgozbiorów w Niemczech hitlerowskich. V. Tukalevskij pisze na temat „Wartości bibliotek”. Krytykuje nową pracę czechosłowackiego urzędu statystycznego p. t. „Soupis studijních, vědeckých a odborných knihoven počátkem r. 1932”, zaznaczając, że dane statystyczne są niewyraźne, ponieważ wydajność poszczególnych bibliotek określona jest tylko ilością tomów, bez względu na zawartość księgozbioru. F. Lipš, w artykule „O dozorce nad bibliotekami publicznymi”, wymaga od przyszłej nowelizowanej ustawy bibliotecznej w Czechosłowacji wyraźniejszego określenia praw i obowiązków państwowych instruktorów bibliotecznych oraz bibliotekarzy w samorządowych bibliotekach publicznych. L. J. Živný proponuje wprowadzenie w praktyce bibliotecznej t. zw. „Klucza dyslokacyjnego”. Jest to pewne ułatwienie przy włączaniu niektórych książek do większego księgozbioru lub usuwaniu ich z niego. Klucz dyslokacyjny, w postaci specjalnego szyfru, wskazuje, w jakich katalogach biblioteki znajdują się kartki danego dzieła, co ułatwia, w razie potrzeby, odszukanie lub usunięcie ich wszystkich razem z wydawnictwem. Artykuły i wzmianki w czasopiśmie sklasyfikowano zapomocą symboli międzynarodowego dziesiętnego systemu bibliograficznego.

Leon Bykowski.

ESTONIA.

Raamatukogen, Nr.Nr. 1—6, 1923—33. Rocznik Związku Bibliotekarzy Estońskich. Ukazuje się nieregularnie. Omawia kwestję wykształcenia zawodowego bibliotekarzy estońskich, podaje sprawozdanie z I krajowego kongresu bibliotekarzy w r. 1923, zamieszcza szkic historyczny p. t. „295 lat książki estońskiej”, podaje opis biblioteki uniwersyteckiej w Tartu (Dorpat), wiadomość o zastosowaniu bibliograficznego systemu dziesiętnego w bibliotekach estońskich, sprawozdania z działalności Zw. Bibliotekarzy Estońskich i szereg artykułów o charakterze techniczno-organizacyjnym i znaczeniu ściśle lokalnym. W jednym z roczników R. Sibul pisze o „Bibliotekach publicznych w Estonii w r. 1926”. Z podanych tam danych statystycznych wynika, że na 1.081.725 mieszkańców Estonii przypadało 522 b-ek publicznych o liczbie tomów 302.068. Z tych b-ek na wsi znajdowało

się 499. 22% b-ek publicznych założono w latach 1925/26. Największą b-ką była b-ka m. Tallina o 26.567 tomach. Roczny przyrost tomów wynosi około 15.000 tomów. Najwięcej jest książek w języku estońskim (80%), dalej następują języki rosyjski i niemiecki. Z ogólnej liczby wypożyczeń, 27% przypada na książki naukowe.

Witold Saretok.

FRANCJA.

Revue des Bibliothèques, Paris, I-er trimestre 1933—1934, II-e trimestre 1934, str. 141; 145—280. Stosownie do podtytułu: „Bibliotekonomia, Bibliografia, Paleografia, Archiwum, Historia książki, drukarstwa i papieru”, pismo zawiera interesujące opracowanie najżywczejszych i najbardziej aktualnych zagadnień z tych dziedzin; poważne artykuły treści historycznej. Poza kronikami: biblioteczną, archiwum i bibliograficzną, omawiającami lakonicznie aktualne i istotne sprawy bieżące, poważną pozycję w układzie pisma zajmują sprawozdania z najnowszych i najwartościowszych wydawnictw i czasopism z dziedzin wyżej wspomnianych, oraz dział „książki nowe” — najnowsza bibliografia poszczególnych zagadnień. Z pośród opracowań bardziej nas interesujących należy wymienić: artykuł Henri Girard „Historja Biblioteki S-te Geneviève” w Paryżu, opracowany z wielką erudycją, oraz pracę Eleny Pinto Vecchi (tłum. S. Dupuy) p. t. „Zawodowe szkolnictwo bibliotekarskie”. Autorka podaje zarys historyczny i stan obecny sprawy zawodowego wykształcenia bibliotekarzy w 25 państwach. Dane, dotyczące Polski, nie są zupełnie kompletne i ściśle. Np. niewymieniona jest szkoła bibliotekarska przy B-ce Publicznej w Warszawie, nie uwzględniona „działalność P. M. S. (kursy i wykłady) i t. p. Wy-daje mi się również, że autorka identyfikuje Uniwersytet Warszawski z Wolną Wszechnicą. Praca podaje bogatą bibliografię przedmiotu.

Nela Gruszczyńska.

JAPONIA.

Wiedza Bibliotekarska, Nr.Nr. 25—27, 1934 (w jęz. japońskim). Oprócz Związku Bibliotekarzy, wiele innych podobnych organizacji w Japonii stawia sobie za cel popieranie bibliotek i ich działalności. Najważniejsze wśród nich są następujące: (1) Związek Głównych Bibliotek w Imperjum, (2) obwodowe i regionalne organizacje biblioteczne i (3) Związek Młodych Bibliotekarzy. Zadaniem ostatniej organizacji, założonej w r. 1927, jest studjowanie bibliotekarstwa i popieranie działalności bibliotek japońskich. Związek wydaje kwartalnik p. t. „Wiedza Bibliotekarska”, który oddał wielkie usługi japońskiemu światu bibliotekarskiemu. W Nr.Nr. 25—27 „Wiedzy Bibliotekarskiej” M. Tamura omawia zagadnienie budynków bibliotecznych, zastanawiając się nad rozplanowaniem sal. Podnosi on zalety systemu wachlarzowego, przy którym sala wydawania i przyjmowania książek znajduje się w samym środku budynku biblioteki, i żałuje, że w Japonii doniedawna zbyt mało doceniano zalety powyższego systemu. Pozatem omawia szczegółowo kwestję, jakim warunkom winien odpowiadać personel wypożyczalni. K. Takebayaski, w 25-cio stronicowym artykule porusza zagadnienie konieczności zabezpieczenia

życia pracowników bibliotecznych oraz określenia czasu służby, po upływie którego przysługiwałyby im emerytura. Księgarz i bibliotekarz z Osaka, Mamiya, w artykule „Obecne położenie szkolnictwa i bibliotek” zwraca uwagę na nieproporcjonalnie niskie świadczenia państwa na rzecz bibliotek, w stosunku do olbrzymich sum, łączonych na zakłady naukowe, co świadczyłoby o niedocenieniu przez państwo olbrzymiego znaczenia, jakie mają biblioteki dla krzewienia kultury narodowej i oświaty. Poza-tem w kwartalniku znajdujemy szczegółowe dane historyczne, dotyczące się pierwszych bibliotek z epoki Meiji. a w szczególności bibliotek „Tokyo Shoseki-Kan” i „Asakusa Bunko”.

Umeda. Miskiewicz.

ŁOTWA.

Latvijas Biblioteku Padomes Gada Gramata. Riga. I — 1926, II — 1932. Utworzona w r. 1924 przy Ministerstwie Oświaty Rada Biblioteczna wydała dotychczas dwa roczniki o interesującej a wielostronnej treści. W pierwszym znajdujemy artykuły: Rzut oka na rozwój łotewskiego ruchu bibliotecznego w w. XIX—XX, Statystyka bibliotek na d. 1 stycznia 1925 r., Biblioteki Funduszu Kultury, Biblioteka państwowa Łotwy, Miejskie biblioteki Łotwy w r. 1924. Poza-tem tom ten zawiera obszerną kronikę krajową i zagraniczną. Tom II zawiera następujące mniejsze artykuły: Kształtowanie się bibliotek ludowych, Konwencja Brukselska r. 1886 a Łotewskie biuro międzynarodowej wymiany, Międzynarodowa federacja związków bibliotekarzy, Biblioteka narodowa w Pekinie. Więcej miejsca poświęcono przeglądowi rozwoju Biblioteki miejskiej im. Jana Missina, która jest właściwie biblioteką narodową i z końcem r. 1932 liczyła 35.279 tomów. Wydrukowano też tutaj referaty, wygłoszone na konferencji bibliotekarzy Łotwy, Estonji i Litwy, odbytej w październiku 1930 r. w Rydze.

Nas zainteresuje najbardziej rejestracja bibliotek łotewskich, ze szczegółową statystyką na d. 1 stycznia 1931 r. Statystyka ta nie obejmuje bibliotek uczelnianych i Biblioteki Państwowej (odpowiednik naszej Narodowej), a wykazuje 941 bibliotek, które zawierały razem 1.658.619 tomów oraz otrzymywały 7.189 tytułów czasopism. Dla uzmysłowienia znaczenia tych liczb przypominam, że Łotwa liczy 1.900.000 mieszkańców. Chociaż w porównaniu z rokiem 1925 Łotwie przybyło 33% bibliotek, a ich zasób książkowy zwiększył się o 87%, stan ten nie zadawała autora statystyki. Z ogólnej liczby bibliotek 30% znajduje się w miastach, 70% na wsi. Według tytułu własności, 712 należy do organizacji, 161 do samorządów, 52 do osób prywatnych, 16 do przedsiębiorstw. Bibliotek publicznych jest 86%, przyczem odsetek ten znacznie wzrasta na wsi (95%), maleje zaś w miastach (65%), a to ze względu na to, że w miastach jest znacznie więcej bibliotek stowarzyszeniowych, dostępnych tylko dla członków. Zawartość księgozbiorów procentowo przedstawia się następująco:

	W miastach	Na wsi
Beletrystyka	46,5	53,6
Prace naukowe	33,7	27,2
Dla młodzieży	7,9	3,5
Inne książki	11,9	15,7

Z braku miejsca pomijamy szereg innych ciekawych liczb i ograniczymy się do zacytowania z innej statystyki. Ryga, miasto liczące 378 tys. mieszkańców, utrzymuje dwie biblioteki naukowe oraz 10 publicznych, które dysponują 25 punktami wypożyczania. W bibliotekach publicznych ogólna liczba tomów wynosi 254.914; liczba zapisanych czytelników — 45.538, ; liczba wypożyczeń — 1.651.585 tomów rocznie. Budżet wynosi 418.740 latów.

Ksawery Świerkowski.

NIEMCY.

Die Bücherei, 1—6, 1934. Miesięcznik „Die Bücherei” jest kontynuacją czasopism „Bücherei u. Bildungspflege” i „Hefte für Büchereiwesen”. Ideowy charakter czasopism uległ całkowitej zmianie. Świadczy o tem przedewszystkiem artykuł Wilhelma Schustra w Nr. 1 ze stycznia 1934 r. p. t. „Bibliotekarstwo i idea narodowo-socjalistyczna”, który wykazuje ścisłą zależność między ideologią Hitlera a oświatą i polityką biblioteczną nowego kierunku politycznego.

Drugim dowodem gruntownej zmiany w bibliotekach jest projekt założenia i pracy w państwowych poradniach bibliotecznych, których struktura ma być konsekwentnem zastosowaniem ideologii narodowo-socjalistycznej Hitlera. Jednym z głównych zagadnień jest jaknajdalej idąca centralizacja. Podstawy tej reorganizacji podaje w Nr. 1 ze stycznia 1934 r. dr. Richard Kock-Scheide-mühl, natomiast w Nr. 2/3 z lutego i marca 1934 r. znajduje się sam plan sieci poradni.

Sprawozdanie K. Schulza (Jena) z 8-go rocznego zebrania Związku bibliotekarzy bibliotek powszechnych w Gdańsku, 24—26 maj 1934 r., przynosi ciekawy materiał, dotyczący pruskiej centrali bibliotek powszechnych i zamierzonej organizacji podobnych ośrodków w Hesji, Bawarii, Turyngji i Saksonji. Dalszym etapem ma być stworzenie centrali państwowej, która rozwiąże ostatecznie prawidłową budowę sieci bibliotecznej. Doniosłym tematem obrad była sprawa rozszerzenia wpływu książki przez biblioteki na wieś.

Charakterystyczne dla nowego kierunku w bibliotekach III Rzeszy są tematy, do których bibliografję podaje „Die Bücherei”. Oto przykłady: socjalizm niemiecki, chłop niemiecki w literaturze epickiej, zagadnienie Saary, zagadnienie rasizmu, obrona powietrzna jako obo-wiązek narodowy, zagadnienie robotnicze w nowem państwie, bibliografja dla ziem wschodnich i t. p.

W bibliografji uwzględnione są dodatkowe wykazy książek dla różnego typu czytelników (wieś, małe miasteczko i t. d.), a poza-tem same zagadnienia są rozbi-jane na drobniejsze i bardziej szczegółowe.

Jahrbuch der Deutschen Bibliotheken, hrsg. vom Ve-rein Deutscher Bibliothekare. Jahrgang 25. Leipzig 1934, Otto Harrassowitz (13 × 19), str. VIII + 341. 25-y rocz-nik Jahrbuch der Deutschen Bibliotheken, wydawany przez Związek Niemieckich Bibliotekarzy pod redakcją Hilsenbecka i Krabbego, daje obfity materiał, dotyczący stanu bibliotekarstwa niemieckiego, austriackiego i bi-bliotek niemieckich poza granicami Rzeszy. Tom ten za-wiera następujące działy: wykaz bibliotek, wykaz nauko-

wych pracowników bibliotecznych, wykaz rozporządzeń, szkół, urzędów i związków bibliotekarskich, wreszcie statystykę za rok 1932/33. Lista bibliotek jest ułożona alfabetycznie według miast. O każdej bibliotece mamy następujące dane: adres, ilość tomów wogóle, z wyróżnieniem stanu biblioteki podręcznej i zbioru rękopisów; budżet, godziny otwarcia, warunki korzystania, kierownictwo. Opis największych bibliotek zawiera wyszczególnienie działów w bibliotece, wystaw urządzanych, wydawnictw i t. p. Zdarzają się też wzmianki o katalogach. Przy bibliotekach centralnych spotykamy wykaz filii. Dla ułatwienia orientacji, cały ten dział poprzedzony jest listą skrótów, a zakończony listą miast, zgrupowanych według państw i okręgów. Wykaz naukowych pracowników bibliotecznych zawiera następujące dane: datę urodzenia, rodzaj odbytych studiów i pracy w bibliotekarstwie. Uzupełnia ten wykaz lista zmarłych bibliotekarzy. W dziale rozporządzeń i urzędów główne miejsce zajmuje wykaz szkół i związków bibliotekarskich. Statystyka za rok 1932/33 zawiera następujące grupy: wydatki na zakup książek, wydatki ogólne, przyrost księgozbioru, ruch książek: (1) wypożyczanych, (2) czytanych na miejscu, (3) wypożyczanych studentom i docentom; wreszcie wypożyczanie międzybiblioteczne. Z tej krótkiej charakterystyki widać, jak niezmiernie cenny i ciekawy materiał informacyjny i statystyczny przynosi omawiane wydawnictwo i jak pożyteczne i celowe jest ono dla bibliotekarzy i czytelników.

Aniela Mikucka.

STANY ZJEDNOCZONE AM. PÓŁN.

The Library Quarterly, Vol. IV, Nr.Nr. 1—3, 1934. „The Library Quarterly” jest kwartalnikiem, założonym przez Byłych Wychowanków Szkoły Bibliotekarskiej Uniwersytetu w Chicago przy współudziale Amerykańskiego Związku Bibliotekarzy, Bibliograficznego Towarzystwa Ameryki oraz Amerykańskiego Instytutu Bibliotecznego. Pismo jest utrzymane na wysokim poziomie naukowym, założycielami są najbardziej autorytatywne w dziedzinie wiedzy bibliotekarskiej organizacje Stanów Zjednoczonych, a w skład redakcji wchodzi, w charakterze doradców, wybitni uczeni bibliotekarze całego świata cywilizowanego. W trzech zeszytach, jakie się ukazały w roku bieżącym, poddaje się szczegółowym badaniom i omawia w dyskusji następujące zagadnienia: Demokratyczna funkcja bibliotek publicznych, wpływ bibliotek na odrodzenie kulturalne, „Gesamtkatalog” bibliotek pruskich, zdrowa i szkodliwa ekonomja w katalogowaniu, studjum nad związkiem pomiędzy zainteresowaniami czytelników a lekturą współczesną, zagadnienie klasyfikacji, przeszczepianie metod amerykańskich w Europie za pośrednictwem Norwegji, biblioteki Uniwersytetu w Chicago, reorganizacja biblioteki małego seminarjum uniwersyteckiego, klasycy anonimowi i zasady ich katalogowania; egzaminy Związku Bibliotekarzy, użycie promieni ultrafioletowych w celu wykrycia poprawek w drukowanych książkach, ze specjalnem uwzględnieniem inkunabułów; studjum czynników, wpływających na trudność książek przeznaczonych dla dorosłych o ograniczonych zdolnościach czytania, korzystanie z biblioteki szkolnej przez nauczycieli i uczniów niższych i wyższych klas gimna-

zalnych. Specjalnie cenną właściwość pisma stanowi okoliczność, iż mimo swego wysoce naukowego charakteru, „The Library Quarterly” uwzględnia w szerokiej mierze zainteresowania czytelników, zamieszczając b. cenne dla społecznika materiały, dotyczące oświaty dorosłych, bibliotek szkolnych i t. d., a więc podnosi do poziomu naukowego te zagadnienia, które w Europie częstokroć zostają zepchnięte przez uczonych do roli kopciuszków, mogących jedynie znaleźć przygodny przytułek na łamach prasy popularyzatorskiej.

Halina Kuropatwińska.

SZWECJA.

Biblioteks Bladet, 1934. Zeszyt 4 podaje opis skonstruowanego w Anglii aparatu do praktycznego znakowania książek. Jest to pióro o metalowym końcu i ręczce z ebonitu, które zapomocą zwykłego przewodnika i zatyczki można połączyć z kontaktem i nagrzać. Do znakowania stosuje się preparowane specjalnie ze złotem lub farbą skrawki papieru, które nakłada się na grzbiet książki. Przytrzymując je mocno jedną ręką, drugą rozgrzanym piórem pisze się sygnaturę. W razie zbyt silnego nagrzania pióra, wyjmuje się na parę minut zatyczkę, regulując w ten sposób temperaturę. Rozgrzane pióro daje się zastosować również do wypalenia błędnie zaznaczonej sygnatury. Przy pewnej wprawie, pisząc wyraźnie, otrzymuje się dość prędko doskonale wyniki.

Feliks Lotto.

WŁOCHY.

Accademie e Biblioteche d'Italia, Nr.Nr. 1—4, 1934. Skutkiem licznie zgłaszanych podań o starsze roczniki poczytniejszych pism politycznych, jak „Il Popolo d'Italia” i „Il Corriere della Sera” i t. p., znajdujących się w „Biblioteca Nazionale Vittorio Emanuele di Roma”, zwrócono uwagę na trudności, napotykane w praktyce przy gromadzeniu i przechowywaniu dzienników, z powodu dużego ich formatu i pośledniejszego gatunku papieru. Pojedyncze numery, zwłaszcza początkowych lat tych wydawnictw, wskutek częstego użycia, prędko ulegają zniszczeniu, komplety bez braków i uszkodzeń są rzadkością i w wymienionej bibliotece zachował się tylko pełny komplet „Il Popolo d'Italia”. Podano więc myśl, aby na wzór New York Times'a, który już od 1.I 1927 r. drukuje na czerpanym papierze serj numerów, przeznaczonych do przechowania w bibliotekach, i poważniejsze dzienniki włoskie drukowały pewną ilość egzemplarzy na czerpanym papierze i dostarczały je główniejszym bibliotekom oraz instytucjom, którym zależy na możliwości dłuższego przechowywania pism w całości. W szczególności zaś co do „Il Popolo d'Italia”, aby zapomocą fotolitografji lub offsetu robić odbitki w zmniejszonym formacie i oprawiać je w tomy, obejmujące numery za pewien okres czasu. Zamieszczony na końcu kompleksu, złożonego, dajmy na to, z 38 tomów, zawierających dziesięć roczników — spis artykułów, z oznaczeniem numeru pisma, daty, stronicy i kolumny, ułatwiałby odszukanie żądanych wiadomości.

Na wystawie, zorganizowanej z okazji 10-lecia rządów faszystowskich (od 28 maja do 15 lipca b. r.), 73 biblioteki, w tej liczbie 37 publicznych, państwowych oraz 36

komunalnych i prowincjonalnych, ułożyły imponującą całość rzadkich rękopisów i druków, bogactwem swem przewyższającą cimbela bibliograficzne, wystawione w Rzymie podczas I-go światowego kongresu bibliotekarsko-bibliograficznego w 1929 r.

Feliks Lotto.

Annuario delle biblioteche italiane. 1933—1934. Anno XII-E. F. P. N. F. Associazione Fascista della Scuola Sezione Bibliotecari. Firenze. R. Bemporad & Figlio. 1933. 8°, s. XIX + 347, pl. 3.

Tom, rozpoczęty przedstowiem ministra oświaty, zawiera na wstępie syntetyczny zarys działalności rządu faszystowskiego w zakresie bibliotekarstwa w l. 1922—32, z podaniem składu personalnego Generalnej Dyrekcji akademii i bibliotek oraz superintendentur bibliograficznych. Główną część publikacji zajmuje wykaz naukowych bibliotek, publicznych bądź udostępnionych z pewnym ograniczeniem. Spis podany jest w układzie alfabetycznym miejscowości. Na opis biblioteki składa się: dokładny adres, właściciel prawny, charakter b-ki, liczba woluminów (z wyodrębnieniem rękopisów, inkunabułów i t. p.), godziny otwarcia, nazwisko dyrektora oraz dane historyczne i rodzaje posiadanych przez bibliotekę katalogów. Wykaz ten uzupełniony jest drugim spisem wg. jednostek administracyjnych. Bibliotekarstwo oświatowe zajmuje zaledwie kilka stron, przyczem główna uwaga zwrócona jest na organizację „Ente Nazionale per le biblioteche popolari e scholastiche” (statut, skład osobowy komitetów i t. p.). W zakończeniu — statut Associazione Fascista della Scuola, której sekcja biblioteczna jest wydawcą niniejszej publikacji, spis mężów zaufania oddziałów prowincjonalnych, dane o związku bibliotekarzy włoskich (statut, regulaminy, skład personalny zarządu i t. d.) oraz o Federacji Międzynarodowej związków bibliotekarzy i komitecie ekspertów, wzmianka o Włoskim Instytucie Książki i indeks osobowy.

Wanda Dąbrowska.

Z. S. R. R.

Sowietskaja bibliografija. Sbornik. I—III. 1933. Moskwa, Gosud. Centr. Knižnaja Palata. Oprócz artykułów z dziedziny teorii i praktyki bibliograficznej, zawiera sporo materiałów, dotyczących bibliotek i bibliotekoznawstwa w Z. S. R. R. oraz zagranicą. Informuje o losie, jaki spotkał w Moskwie b-ki urzędów, osób prywatnych i społeczne, o próbach zastosowania zasad planowości i naukowej organizacji w niektórych b-kach radzieckich, o działalności gabinetu bibliotekoznawstwa Gruzjińskiej Państw. Biblioteki Publicznej w Tyflisie, o działalności Moskiewskiego Instytutu Bibljot. i t. d. Oprócz wiadomości o bibliotekarstwie w Stanach Zjedn. Am. Półn., Włoszech i Hiszpanji, znajdujemy też wzmiankę o b-kach w Polsce, ułożoną via „Slavische Rundschau” na podstawie danych Główn. Urzędu Stat. w Warszawie. Z. B. Trofimow w syntetycznym artykule „Kryzys światowy a sprawa biblioteczna na Zachodzie” opisuje wpływ kryzysu na życie b-ek Stanów Zjedn. Am. Półn. i Niemiec. Autor dochodzi do wniosków następujących: 1) kryzys dotknął b-ki trochę później, aniżeli instytucje przemysłowe, i w dalszym ciągu negatywnie się na nich odbija; 2) szczególnie dotkliwie odczuwa się to w Niemczech; 3) kryzys wyraża się w osłabieniu podstaw finansowych b-ek, przyczem b-ki „masowe” więcej ucierpiały, niż naukowe; 4) próby ustalenia równowagi budżetowej b-ek szły przede wszystkim w kierunku zmniejszania zakupów książek; sumy na ten cel zmniejszyły się przeciętnie o 50% w porównaniu z okresem przedkryzysowym; 5) stan materialny bibliotekarzy znacznie się pogorszył; 6) powstało wśród nich bezrobocie; 7) natomiast wymagania, stawiane b-kom przez szerokie masy ludności, znacznie się powiększyły; stąd powstają t. zw. „nożyce bibliotekarskie”; 8) urzędy i społeczeństwo, świadome siły wpływu b-ek na masy, posługują się nimi coraz więcej w celach agitacyjnych, ale metody tego rodzaju z powodu osłabienia b-ek częściowo zawodzą.

Leon Bykowski.

KSIAŻKI Z DZIEDZINY BIBLIOTEKOWNAWSTWA.

Le accademie e le biblioteche d'Italia nel sessennio 1926-27 — 1931-32. Relazione A. S. E. il Ministro. Ministero dell'Educatione Nazionale. Direzione Generale delle Accademie e Biblioteche. Roma. Istituto Poligrafico dello Stato Libreria. 1933. (27 × 19), s. XXXIII + 945 + 1 nlb. + tabl. i plany.

Olbrzymi, luksusowo wydany tom, opracowany przez Generalną Dyrekcję akademii i bibliotek, daje w dwóch głównych częściach, Akademje — Biblioteki, przegląd odnośnych instytucji ze szczególnem uwydatnieniem prac, dokonanych w sześcioleciu 1926/27 — 1932/33. Część I, stanowiąca jedną czwartą tomu, dotyczy instytucji i towarzystw naukowych i literackich, fundacji, stypendjów, wydawnictw państwowych i t. p. Część II daje przegląd bibliotek państwowych, rozpatrywanych w trojakim układzie materiału (lokale i urządzenia, pra-

ce wewnętrzne i katalogi, wzrost księgozbiorów), a następnie przegląd bibliotek publicznych, należących do prowincji, gmin i organizacji społecznych, b-tek duchownych, b-tek organizacji zamkniętych i b-tek oświatowych. Dalsze rozdziały poświęcone są inspektorom, opiece nad księgozbiorami, ustawodawstwu bibliotecznemu, stosunkom kulturalnym z zagranicą (kongresy, wystawy, wymiana i wypożyczanie międzybiblioteczne, centralna informacja biblioteczna), związkowi bibliotekarzy włoskich, przeglądowi „Accademie e Biblioteche” oraz rocznikom Generalnej Dyrekcji akademii i bibliotek. Tekst uzupełniony jest licznymi pięknymi planszami, ilustrującymi wnętrza bibliotek, wzory odnawiania opraw i ilustracji i t. p., oraz barwnymi planami bibliotek.

Wanda Dąbrowska.

Ackerknecht Erwin. *Skandinawisches Büchereiwesen*. Ein Überblick über die heutige Volksbüchereiarbeit in Daenemark, Finnland, Norwegen und Schweden. Stettin, 1932, Bücherei u. Bildungspflege. (17,5 × 24), str. 309 + nlb. 3.

Książka Ackerknechta oparta jest na wiadomościach zebranych w podróży po Skandynawji. Przedstawia ona duże znaczenia nie tylko dla bibliotekarzy innych krajów, ale i dla działaczy skandynawskich, gdyż ujmuje zagadnienie w pewną zamkniętą całość. Autor uwzględnia kolejno bibliotekarstwo duńskie, norweskie i szwedzkie. Na początku daje charakterystykę pierwszego skandynawskiego zjazdu bibliotekarzy, a na zakończenie ogólnego opisu organizacji bibliotecznej wszystkich czterech państw dołącza tekst ustaw bibliotecznych Danii, Finlandji i Szwecji. Część opisowo-historyczna zawiera ogromny materiał, dotyczący współczesnego stanu bibliotekarstwa publicznego w krajach skandynawskich i uzupełniona jest jeszcze wyczerpującymi objaśnieniami, które dają tło ogólne, ciekawie ujęte. Książka przynosi interesujące dane dla badań porównawczych, a dla Polaków szczególnie cenne mogą być, stosowane w rolniczej Danii, gospodarczo-społeczne metody szerzenia czytelnictwa. (Patrz obszerną recenzję w zesz. 1 rocznika VII (1933) „Przeglądu Bibliotecznego”). Aniela Mikucka.

Actes du Comité International des Bibliothèques. Vol. I. Uppsala. 1931. 45 p. Vol. II. Uppsala. 1930. 78 p. Vol. III. Genève. 1931. 76 p. Vol. IV. La Haye. 1932. 166 p. Vol. V. La Haye. 1934. 204 p.

Tom V-ty wydawnictwa „Akta Międzynarodowego Komitetu Bibliotek”, które jest organem Międzynarodowej Federacji Związków Bibliotekarzy, zawiera: a) sprawozdanie z posiedzeń Komitetu w Chicago dnia 14 października 1933; b) sprawozdanie z posiedzeń Komitetu Avignon dnia 13 i 14 listopada 1933; c) załączniki str. 81—200, które podają w całości wygłoszone referaty. Z pośród 45 delegatów 18 państw Polska jest reprezentowana przez dr. J. Muszkowskiego, któremu powierzone zostało przewodnictwo podkomisji statystyki druków narodowych. Omawiane były specjalnie sprawy bibliotek szpitalnych, sprawa statystyki druków, nauczanie zawodowe, terminologia biblioteczna, wypożyczanie międzynarodowe etc. Poszczególni delegaci podali zwięzły zarys stanu bibliotek w ich krajach.

Nela Gruszczyńska.

Bibliotekarstwo polskie w świetle nowych ustaw. Nakł. Zw. Bibl. Pol. — Kraków 1934. (23 × 15), str. 23.

Broszura omawia obecne położenie bibliotekarzy państwowych, głównie z bibliotek uniwersyteckich. Autor stwierdza, że najnowsze ustawy z grudnia 1933 r. o tabeli stanowisk i zaszerzegowaniu urzędników pogarszają w dalszym ciągu sytuację bibliotekarzy, są krzywdzące zarówno pod względem materialnym, jak i moralnym przez umieszczenie ich na szarym końcu w hierarchji urzędniczej. Widzi rażącą niewspółmierność między rolą i wykształceniem bibliotekarzy naukowych, a brak należytego uznania dla ich pracy. Załączone dane ilustrują uposażenie bibliotekarzy w różnych krajach. Najlepiej

sytuowani są bibliotekarze niemieccy, następnie francuscy i włoscy. Place bibliotekarzy polskich są bardzo skromne. Na końcu broszury podany jest projekt unormowania uposażenia i stanowisk bibliotekarzy państwowych, uwzględniający słuszne postulaty zawodowe.

Marja Pisarska.

Bibliothèques Populaires et Loisirs Ouvriers. Enquête faite à la demande du Bureau International du Travail (Dossiers de la Coopération Intellectuelle). Paris, 1933. Société des Nations. Institut International de Coopération Intellectuelle. (22 × 16), str. 332 + 2 nlb.

Obszerny, starannie wydany tom zawiera wyniki ankiety, przeprowadzonej w różnych krajach przez Międzynarodowy Instytut Współpracy Intelektualnej dla Międzynarodowego Biura Pracy w Genewie. Zasadniczym celem ankiety było stwierdzenie, w jakim stopniu biblioteki w poszczególnych krajach są i mogą być wyzyskane jako placówki wczasów robotniczych. W opracowaniu ankiety brał udział z ramienia Komitetu Ekspertów Bibliotecznych przy Lidze Narodów H. Lemaitre, który w pierwszej części książki dał syntetyczny przegląd wyników ankiety, omawiając je porównawczo i uzupełniając uwagami oraz wskazaniem, dotyczącymi poszczególnych odcinków pracy i jej metod. Druga część zawiera materiały o stanie bibliotek publicznych tych krajów, które odpowiedziały na ankietę. Figurują tu w następującej kolejności (alfabetycznej wg. języka francuskiego): Niemcy, Austria, Belgia, Hiszpanja, Francja, Wielka Brytania, Włochy, Japonja, Łotwa, Meksyk, Polska, Szwecja, Szwajcaria, Czechosłowacja, Z. S. R. R. Poszczególne artykuły dają, poza ogólną charakterystyką bibliotek, przeważnie rzut oka na historję ich rozwoju. Polskie biblioteki opracował dr. J. Muszkowski. Trzecia część (aneksy) zawiera teksty kilku nowoczesnych ustaw bibliotecznych: belgijskiej, duńskiej, fińskiej, szwedzkiej i czechosłowackiej. Wydawnictwo to, obok amerykańskiej „The popular libraries of the world” (Chicago, 1933), jest cennym źródłem informacji o bibliotekach publicznych w różnych krajach. Daje ono bogaty materiał porównawczy zarówno co do liczby i charakteru bibliotek w poszczególnych państwach, jak i częściowo co do stosowanych metod pracy.

Irena Morsztynkiewiczowa.

Brown James Duff. *Manual of Library Economy*. Fourth edition ed. and newly revised by W. C. Berwick Sayers. London 1931. Grafton and Co. (22 × 13,5), str. XXIII + 533.

Ostatnie wydanie — czwarte skolei — książki Jamesa Duffa Browna „Manual of Library Economy”, dziś już mającej ustalone miejsce i zasługi w rozwoju bibliotekarstwa nie tylko na terenie samej Anglii, różni się zasadniczo od poprzednich wydań. (I wyd. — 1903, II — poprawione w 1907, III wyd. pośmiertne, znów przejrane i uzupełnione w 1919).

Wydanie IV-te wyszło z druku w 1931 w postaci całkowicie przejranej i przerobionej przez W. C. Berwick Sayersa, kierownika Biblioteki Publicznej w Crydon, wykładowcy w Szkole Bibliotekarskiej przy Uniwersytecie Londyńskim, równie wybitnego znawcy swego przedmiotu, jak i J. Duff Brown. Te cztery wydania znaczą hi-

storję szybkiego rozwoju bibliotekarstwa w ciągu ostatniego trzydziestolecia.

Prócz nieodwrotnych zmian, płynących z rozwoju doświadczeń i techniki bibliotekarskiej, a mianowicie: zmian w ustawodawstwie, w typach formularzy i druków bibliotecznych, w poglądach na wolny dostęp do półek, zmniejszeniu rygorów w stosunku do czytelników, uderza w wydaniu IV-tem, w stosunku do pierwszego, bogaty materiał ilustracyjny, ukazujący nam wnętrza lepiej zorganizowanych bibliotek publicznych Anglii, nowoczesne typy półek, klamer katalogowych i innych ciekawych urządzeń technicznych, wreszcie bezporównania bogatsza bibliografja z zakresu wiedzy bibliotekarskiej, doprowadzona do ostatnich lat.

Ustawa biblioteczna z 23 grudnia 1919 r. „zrewolucjonizowała, jak powiada Berwick Sayers, nie same biblioteki, ale ich możliwości, usuwając finansowe ograniczenia, które przez 70 lat krępowały postęp bibliotekarstwa angielskiego, zniesiono bowiem ograniczenia podatkowe, obowiązujące w stosunku do bibliotek. Obecnie władze biblioteczne mogą rozporządzać takimi funduszami, jakich rzeczywiście dobrze zorganizowana, dostosowana do potrzeb społeczeństwa biblioteka potrzebuje.

Jeszcze jedno wydarzenie odegrało wielką rolę, a mianowicie utworzenie przy ministerstwie oświaty specjalnej komisji (Public Libraries Committee), mającej prawo wglądu w pracę bibliotek publicznych. Komisja ta, złożona z bibliotekarzy, wychowawców i publicystów, wydała specjalne sprawozdanie w 1927 roku, stanowiące dokładne odzwierciedlenie polityki bibliotecznej Anglii i Walji do 1931 r. Autor przedmowy stwierdza nie bez pewnej dumy, iż w znacznej mierze oparła się ona na metodach, które stanowiły podwaliny omawianej przez nas książki.

Wreszcie równie ważnym wydarzeniem, które stanowi słup graniczny między bibliotekarstwem z okresu I wydania książki Duffa Browna a ostatniem, to rozwój sieci bibliotekarskiej w poszczególnych hrabstwach, dzięki wydanej pomocy Carnegie United Kingdom Trust. Ustawa z 1919 roku dała Radom poszczególnych hrabstw (odpowiadających naszym Radom Powiatowym) prawo do nadzoru nad bibliotekami oraz zasilala fundusze na utrzymanie odpowiedniej centrali, z której książki są rozsyłane do wiosek i pomniejszych miasteczek.

Berwick Sayers stwierdza, że dzięki tym wszystkim wysiłkom umożliwiono prawie całej ludności dostęp do książek. W związku z tym doniosłym krokiem naprzód zmienił się również punkt widzenia w dziedzinie bibliotekarstwa. Przestano myśleć kategorjami, „ile pensów od jednego funta przeznaczyć na podatek biblioteczny?“, a zaczęto się zastanawiać, „ile książek powinno wypaść na głowę jednego obywatela?“ Ta różnica w mentalności musiała znaleźć swe odzwierciedlenie także i w omawianej książce. Różnica ta datuje się od 1919 r., kiedy za jednostkę, o którą zaczęto się troszczyć przedewszystkiem, przyjęto nie, jak to było uprzednio, małe miasteczko, a całe hrabstwo. Tylko w odosobnionych wypadkach nadano większym miastom prawo odrębności i niezależności od reszty hrabstwa. W wielu jednak wypadkach

miasta te uznały dobrowolnie za korzystniejsze dla siebie przyłączenie się do sieci bibliotecznej. Sieć bibliotek publicznych całej Anglii zbiega się w National Central Library (9 Galen Place, Bloomsbury, London, W. C. 1). Centrala ta jest subsydjowana przez rząd, składki władz bibliotecznych, zapisy prywatne i stałą wydajną pomoc Carnegie United Kingdom Trust.

Z mimowolną zazdrością czyta bibliotekarz polski w przedmowie, omawiającej te wszystkie zdobycze i postęp stały i systematyczny w dziedzinie bibliotekarstwa oświatowego Anglii, że marzenie dr. Alfreda Mansbridge'a, pioniera oświaty dorosłych, zostało urzeczywistnione i każdy samouk, studjujący w najzapadlejszym kącie kraju, może dostać komplet potrzebnych mu do tej nauki książek, jedynie tylko za zwrotem kosztów przesyłki pocztowej. Jedyny warunek, jaki się stawia w takim wypadku, to ten, by sprowadzone książki nie były warte mniej, niż 6 szylingów. Komplety zostały sporządzone według zapotrzebowań czytelników.

Ostatnie 30-lecie cechuje również różnica w poziomie wykształcenia zawodowego bibliotekarzy. Uskutecznia się je w specjalnej szkole przy University of London. Długoletnim kierownikiem tej szkoły jest dr. Ernest A. Baker (rokrocznie stu studentów przechodzi w niej studia systematyczne, a świetny jej rozwój przewyższył najświetniejsze oczekiwania jej założycieli). Daje się również zauważyć duży postęp w rozwoju ruchu związkowego wśród bibliotekarzy, jednocześnie dążenie do konsolidowania się rozmaitych organizacji bibliotekarskich w jeden wspólny organizm. Należy podkreślić, iż w czwartym wydaniu Berwick Sayers potrafił pogodzić wszelkie nowoczesne zdobycze i gwałtowny rozwój bibliotek oświatowych w Anglii z pietyzmem dla jej autora, wyrażonym w pięknej dedykacji, poświęconej pamięci zmarłego uczonego, pioniera bibliotekarstwa oświatowego. Wydanie IV-te omawianej książki zasługuje całkowicie na polecenie jej bibliotekarzom polskim. Wydania poprzednie, mimo bardzo dobrego i jasnego przekładu, są już przestarzałe i należy cenić ich wartość jedynie z punktu widzenia historycznego.

Halina Kuropatwińska.

Libraries in Canada, A Study of Library Conditions and Needs by the Commission of Enquiry, John Ridington, Chairman, M. J. L. Black, G. H. Locke, 1933. The Ryerson Press, Toronto and the American Library Association, Chicago (25,5 × 19), str. 153.

Praca niniejsza to sprawozdanie ze stanu bibliotekarstwa oświatowego w poszczególnych prowincjach Kanady, rezultat prac specjalnej komisji, powołanej do życia w 1925 r. Dla bibliotekarzy polskich najciekawszy jest rozdział pierwszy, omawiający pewne wnioski ogólne. (Książka ta została szczegółowo omówiona na str. 102 — 105 w zesz. 2/3, kwiecień/wrzesień, 1933 r. „Przeglądu Bibliotecznego“).

Halina Kuropatwińska.

Maślankiewicz P. *Akcja biblioteczna w Okręgu Szkolnym Lubelskim*. Odbitka z „Z oświaty pozaszkolnej w Okręgu Szkolnym Lubelskim”, 1934, Nr. 2, (24 × 17), str. 28.

Praca stanowi szkic informacyjno-sprawozdawczy, dotyczący akcji bibliotecznej, przeprowadzonej w latach

1932/34 przez Kuratorjum O. S. Lubelskiego na terenie okręgu. Polegała ona z jednej strony na wciągnięciu wszystkich powiatów do akcji tworzenia bibliotek ruchomych i wykazywania na ten cel specjalnych sum, które powiększone zostały o zasilek, uzyskany z Min. WR i OP, z drugiej — na metodzie zbiorowego opracowania biblioteczek przez Kuratorjum O. S. Lubelskiego. Miało to na celu odciążenie powiatów od prac technicznych oraz osiągnięcie zrozumiałej oszczędności w drodze hurtowych zakupów, a jednocześnie dało gwarancję umięjętęgo skompletowania i opracowania b-czek. Szkic zaznajamia z poszczególnymi etapami prac przygotowawczych i wykonawczych, podając w uzupełnieniu wykaz książek dla typowych pięciu kompletów normalizowanych o charakterze zagadnieniowym. Pewną lukę stanowi brak zestawienia rachunkowego, które w okresie drukowania odbitki nie było jeszcze zakończone. I w tej jednak formie broszurka daje bardzo dużo cennego materiału zwłaszcza dla organizatorów i pracowników centrali b-ek ruchomych. Przyczyni się też do spopularyzowania metody centralizacji pewnych prac, która zastosowana u nas po raz pierwszy na terenie Kuratorjum O. S. Lubelskiego dała bardzo dodatnie rezultaty.

Wanda Dąbrowska.

Popular Libraries of the World, ed. by Arthur E. Bos-twick. American Library Association, Chicago 1933, (23,5 × 15,5) str. 2 nlb. + 316.

Książka ta została wydana z okazji Kongresu Związku Amerykańskiego Bibliotekarzy w Chicago (1933 r.). Jest to sprawozdanie ze stanu bibliotek oświatowych w rozmaitych krajach świata, uzupełnione rzutem oka na historię ich rozwoju. Zwrócono się do więcej niż 70 państw z prośbą o nadesłanie odpowiednich sprawozdań. W rezultacie wydrukowano ich 48. Z Polski zamieszczono artykuł prof. H. Radlińskiej i dr. H. Kuropatwińskiej. Część historyczna sprawozdania została napisana przez prof. Radlińską, obecny stan rzeczy opracowała na podstawie najnowszych źródeł, a przede wszystkim „Bibliotek Oświatowych” Wyd. Min. W. R. i O. P., Warszawa, 1932 r. oraz przetłumaczyła całość na angielski H. Kuropatwińska. (Obszerna recenzja tej książki ukazała się w Nr. 3 z listopada 1933 r. w „Polskiej Oświecie Pozaszkolnej”, organie Zw. Nauczycielstwa Polskiego, str. 129 — 132).

Halina Kuropatwińska.

Preedek Albert. *Das moderne englische Bibliothekswesen*. Leipzig 1933. Otto Harrassowitz. Zentralblatt für Bibliothekswesen, Beiheft 66 (17 × 25), str. XVIII nlb. 2 + 188 + 24 tabl.

Książka Preedeka przynosi materiały wyjątkowo bogate, ciekawe i wyczerpujące. Autor grupuje zagadnienia, związane z bibliotekarstwem angielskim, w kilka kategorii. Pierwsza — to cechy charakterystyczne i istotne dla Anglii, a więc: podstawy organizacji, główne typy bibliotek angielskich, dalej kwestja kooperacji i National Central Library. Druga grupa zagadnień — to sprawy techniczne: budynki, magazyny, ustawianie książek, katalogi i t. d. Wreszcie trzecia i ostatnia grupa — sprawy zawodowe, związki bibliotekarskie i Carnegie Trust.. Ca-

ła książka pisana jest niezwykle zwięzłe i daje plastyczny obraz bibliotekarstwa w Anglii, a co najważniejsze wnika w jego odrębny charakter i odtwarza go żywo i wyraziście. Preedek uzupełnia obraz obecnego stanu krótkim rysem historycznym, aby udostępnić czytelnikom ewolucję pewnych zasad i pojęć, które obecnie znalazły w bibliotekarstwie prawo obywatelstwa. Poza tem uwzględnia szereg charakterystycznych dla Anglii momentów społecznych, kulturalnych, obyczajowych, które wywarły wpływ na obecny stan bibliotekarstwa. Preedek rozwija m. in. szeroko jedną z najciekawszych w Anglii spraw, a mianowicie dawną niezależność organizacyjną bibliotek od państwa, ograniczoną tylko pewną zależnością finansową, i silne tendencje do współpracy (co-operation), zjawiające się po wojnie.

Zagadnienie kooperacji wynikło stąd, że wzrost sieci bibliotecznych postawił organizatorów wobec pytania, czy dążyć do centralizacji, czy też oddawać prowadzenie bibliotek samorządom. Kooperacja jest kompromisem i pojmowana jest bardzo szeroko, jako współdziałanie bibliotek, instytucyj społecznych, kulturalnych i oświatowych, państwa i samorządu. Jedną z form współpracy i zaczątkiem nowej epoki w bibliotekarstwie angielskim jest Central Library, której zadania m. in. polegają na służbie informacyjnej, prowadzeniu statystyki, sporządzaniu bibliografij, a przede wszystkim na zasilaniu książkami różnego typu bibliotek. Do charakterystycznych objawów bibliotekarstwa angielskiego zaliczyć należy biblioteki hrabstw, biblioteki regionalne, z których powstaniem i rozwojem łączy się zagadnienie stworzenia katalogu centralnego, wreszcie nowy, po wojnie zreorganizowany system bibliotekarstwa miejskiego. Biblioteki nowoczesne powstawały w Anglii na prowincji i stąd szedł ruch nowatorski i inicjatywa ku wielkim miastom. Książka Preedeka rozwija te wszystkie zagadnienia szczegółowo, ilustrowana jest szeregiem tablic, zaopatrzona bibliografją przedmiotu i wykazem bibliotek i osób.

Ze względu na temat, prawie u nas nieznan, na jego ujęcie wyczerpujące i oparte na sumiennym zgromadzonym materiale i ze względu na istotne zrozumienie charakteru bibliotekarstwa angielskiego przez autora, książka Preedeka zewszeczmiar zasługuje na przetłumaczenie na język polski. Dla nas niezmiernie ciekawe jest głębokie zrozumienie społecznego i kulturalnego posłannictwa bibliotek w Anglii, wnioski, do jakich po doświadczeniu, zdobytem w pracy, a nie po dociekaniach teoretycznych, dochodzą bibliotekarze angielscy, wreszcie drogi, któremi szedł imponujący rozwój ich bibliotek i propaganda, której między innymi ten rozwój zawdzięczają.

Aniela Mikucka.

Zaremba-Guzińska J. *Jak pogłębić zainteresowania czytelnicze u bezrobotnych*. Z zasiłku Funduszu Pracy. Sekcja Pomocy Bibliotecznej dla Bezrobotnych Warsz. Koła Zw. Bibl. Pol. W-wa, 1934. (19,5 × 14), s. 80.

Książeczka p. J. Zaremba-Guzińskiej, opatrzona słowem wstępem dr. J. Muszkowskiego oraz przedmową p. J. Poczetowskiej, ma charakter informacyjno-sprawozdawczy, oparty na doświadczeniach dwóch bibliotek,

prowadzonych przez Sekcję Pomocy Bibliotecznej dla Bezrobotnych Koła Warsz. Zw. Bibl. Pol. — przy kuchniach dla bezrobotnych. Dane statystyczne i rzeczowy opis zostały tu ożywione szeregiem ciekawych spostrzeżeń, podanych w formie prostej i bezpośredniej. Największy procent bezrobotnych czytelników stanowią mężczyźni w wieku 20 — 30 lat o wykształceniu powyżej 4 oddz. szkoły powszechnej. Frekwencja stosunkowo b. duża w jesieni i w zimie (do 200 osób dziennie) — spada znacznie w okresie wiosennym i letnim: gra tu rolę możliwość zdobycia zatrudnień sezonowych. Biblioteki dla bezrobotnych spełniają bowiem w zimie rolę ognisk nie tylko w sensie oświatowym, lecz i w dosłownym znaczeniu — jasności i ciepła lokali bibliotecznych. Zainteresowania czytelników, zwłaszcza w początkowym stadium zetknięcia się z biblioteką, ograniczają się do lek-

tury sensacyjnej oraz czytania na miejscu pism i dzienników, pogłębiają się jednak nieraz pod wpływem biblioteki. Do zewnętrznych momentów atrakcyjnych należą: pociągający tytuł książki, jej pokaźna objętość i czytelny druk. Autorka rozróżnia wśród czytelników grupę przelotnych, bardziej niespokojnych, oraz czytelników stałych, o spokojniejszych temperamentach — którzy przywiązują się do biblioteki, pomagają w pracy bibliotekarce oraz zwracają się do niej z całym zaufaniem, prosząc o radę lub też poprostu opowiadając o swych troskach. Z licznych uwag i wynurzeń autorki wynika, że pracownicy bibliotek dla bezrobotnych spełniają swą trudną misję oświatową w pełnym poczuciu jej znaczenia społecznego. Książeczkę zamyka instrukcja w sprawie prowadzenia bibliotek dla bezrobotnych.

Izabella Grużewska.

KSIĄŻKA W BIBLIOTECIE.

POWIEŚCI DLA DOROSŁYCH.

BAUM V. *Zdarzenie w Lohwinckel*. [niem.]. Tł. M. Zawadzka. W-wa 1933. Rój. 8°, s. 304. zł. 5.20

Zdarzeniem tem jest katastrofa samochodowa, która w cichą, senną miścinę niemiecką rzuca nagle grupę ludzi z wielkiego świata — słynną gwiazdę filmową, znanego boksera i bogatego przemysłowca. Obecność przybyszów burzy bieg życia miasteczka, narusza też spokój rodziny miejscowego lekarza, otwierając przed jego żoną, wyczerpaną żmudną pracą i niedostatkiem, horyzonty gorącej odwzajemnionej miłości i dobrobytu. Zwycięża jednak głębokie poczucie wspólności doli i niemożności przecięcia więzów rodzinnych. Powieść, doskonale zmontowana, odtwarza pysznie życie małego miasteczka, przede wszystkim zaś postacie główne: lekarza — fanatyka wiedzy i pracy, poświęcającego im wszystkie siły swoje i żony, pięknej i szlachetnej towarzyski jego życia i małej ich córeczki, czarującej Sarenki, wychowanej przez ojca po spartańsku, a w zupełnej swobodzie i od najmłodszych lat pomagającej mu w jego pracy zawodowej. (II)

BOGUSZEWSKA H. *Cale życie Sabiny*. W-wa 1934. J. Przeworski. 8°, s. 243. zł. 6.—

Nieuleczalnie chora kobieta, odsuwając się od otaczającego ją codziennego gwaru, wspomina na łożu śmierci całe swe życie, życie szare, pełne trosk powszednich, zaprawne bogato goryczą, okraszone zrzadka chwilami szczęścia. Wspomnienia swe rozsuwa Sabina parokrotnie, z różnych punktów widzenia, a więc: „po sukniach”, „po mieszkaniach”, „po służących”, „po książkach”, „po zabawach i zajęciach”. przeżywając je za każdym razem od początku do końca, poprzez czary i gorycze dzieciństwa, radość młodości, miłość, smutne pożycie małżeńskie i dwa romanse. Z perspektywy śmierci, wzrokiem pełnym spokojnej rezygnacji, spogląda Sabina na wzloty i upadki tych wszystkich kobiet, które kiedyś była, a które umierają pospół na jednym łożu. (II)

BROMFIELD L. *Dwadzieścia cztery godziny*. [am.]. Tł. B. Kopelówna. W-wa 1933. J. Przeworski. 8°, s. 473. zł. 5.—

Akcja wielopłaszczyznowa, skondensowana w ramach jednej doby, ukazuje na tle miasta olbrzyma i różnorodnych jego środowisk szereg egzystencji ludzkich, wplecionych — pomimo odmienności stanowisk i losów — w zazębiające się wzajemnie koło zdarzeń. Rzutując w przeszłość postaci działających i oświeclając motywy ich postępowania, powieść, konstrukcyjnie świetna, zarysowuje wyraźnie ich indywidualności, dając pewnego rodzaju przekrój psychologiczny współczesnej wielkomiejskiej Ameryki, reprezentowanej przez bogatą skalę typów, poczynając od arystokracji finansowej i arystokracji umysłowej, a kończąc na półświatku i szumowinach społecznych. (II)

CONRAD J. *W oczach Zachodu*. [ang.]. Tł. H. J. Pajzderska. Przedm. tł. A. Zagórska. W-wa 1934. Dom Książki Polskiej. 8°, s. 404. (Pisma Zbiorowe. T. XIII). zł. 6.—

Celem powieści jest zobrazowanie — na tle stosunków przedwojennej Rosji — psychiki ówczesnego Rosjanina: „oblędnej rozpacz” czysto utopijnego rewolucjonizmu, wywołanej przez „oblędną tyranię” autokratycznych rządów. Ofiarą tych stosunków staje się Razumow, „normalny; zdolny do pracy młodzieniec, o zdrowych ambicjach i przeciętnem sumieniu”, który po dokonanej — w poczuciu słuszności własnego stanowiska — denuncjacji młodego rewolucjonisty, otrzymuje misję szpiegowską w Genewie, dręczony jednak straszną rozterką wewnętrzną, oskarża się przed siostrą zdradzonego, urzeczony jej „ufnemi oczyma”. „Jałowa krwiożerczość zbrodni i ofiar oplątuje go i miazdży”, czyniąc zeń fizyczną ruinę i wyrzucając poza nawias żywych. (II)

DRZEWIECKI H. *Kwaśniacy*. W-wa 1934. Rój. 8°, s. 308. (Nowa Serja). zł. 3.—

Tematem powieści jest walka bezrobotnych mieszkańców domu przy ul. Kwaśnej w Warszawie z właścicielem i administratorem o obniżenie komornego oraz o uchYLENIE eksmisji, grożącej kilku rodzinom. Zażarta walka, w której solidarnie biorą udział wszyscy proletarijacy mieszkańcy kamienicy, a od której uchylają się dobrze sytuowani lokatorzy frontu, kończy się wyrzuceniem na bruk „kwaśniaków”, którzy z rozebranego parkanu sporządzają sobie barak pod cmentarzem, postanawiając go bronić do ostateczności. Walka o dach występuje tu jako jeden z odcinków wielkiego frontu walki pokrzywdzonych z ciemniejszymi, w której zawodzi nadzieja jakiegokolwiek pomocy, czy to ze strony sfer uprzywilejowanych, czy władz, czy partii robotniczej, i w której jedynym oparciem może być tylko własna siła i wytrwałość. Powieść pisana jest z dużą ekspresją i realizmem. (II)

GAŚSIOROWSKI W. *Somosierra*. Opowieść dziejowa. W-wa 1934. Dom Książki Polskiej. 8°, s. 126, il.

zl. 5.60

Książka o niejednolitej budowie. Pierwsze rozdziały — utrzymane w formie popularno-naukowej — wprowadzają w historię Hiszpanji na początku XIX w., w lata targów dyplomatycznych i walk Napoleona z „ostatnimi Burbonami Europy” — władcami Hiszpanji. Rozdziały następne, poświęcone bohaterskiej szarzy szwoleżerów polskich na wawóz Somosierra, oddają w formie beletrystycznej, pełnej temperamentu i swady, tę zrodzoną z „porywu, ze zlania się wielu serc w jednym uderzeniu” chwilę dziejową, kiedy to „garść stu dwudziestu ludzi urągała tysiącom”. Całość — jak podkreśla autor — oparta jest całkowicie i wyłącznie na prawdzie historycznej, bez domieszki fantazji. (II)

GOJAWICZYŃSKA P. *Powszedni dzień*. Przedm. J. Matuzewski. W-wa 1933. Rój. 8°, s. 212. zl. 4.50

Szereg nowel i obrazków z życia ludu górnośląskiego, które cechuje przede wszystkim doskonała charakterystyka środowiska, przeprowadzona w sposób bardzo swoisty, z dyskretnym zaznaczeniem wszystkich nieuchwytnych, a ważkich szczegółów. Na pierwszy plan wysuwają się dwie nowele, malujące losy dwóch dziewcząt: Maryjki, która za przyczyną nieślubnego dziecięcia „szczęścia i mocy zaznała” („Maryjka”) i „zbawionej przez zdrowie pracy” Józki („Na saksy”), oraz trzecia, której bohaterka uświadamia sobie nikłość własnej straty miłosnej wobec otaczającego ją życia pełnego trudu, życia „ludzi tworzących swój dzień powszedni uporczywie i bezustannie, bez narzekań i szemrania” („Powszedni dzień”). Drugą grupę stanowią opowiadania i obrazki propagandowe, gdzie autorka podkreśla przede wszystkim hart, moc i niezłomną wolę Ślązaków w walce o polskość i chleb powszedni („Po tamtej stronie”, „Ordensowie”, „Powszechny niepokój” i najbardziej wymowna „Górnoślączka”). (I—II)

GRZYMAŁA-SIEDLECKI A. *Miechowiec & syn*. W-wa 1934. Gebethner i Wolff. 8°, s. 438. zl. 8.50

Bohaterem powieści jest dodatni typ dorobkiewicza — kupiec Miechowiec, który dzięki niestrudzonej pracowitości, silnej woli i sprytowi dorobił się znacznego majątku.

Uosabia on energję i zawziętość ludu pomorskiego, kryjąc pod zewnętrznie gburowatymi pozorami głębokie walory uczuciowe. Przeciwnieństwem jego jest syn, lekko- duch i narwaniec, którego nieobliczalność nasuwa obawy co do dalszych losów ukochanej przez ojca firmy. Ratunek znajduje Miechowiec w wyrzeczeniu się miłości do swej pięknej i dzielnej urzędniczki — zrujnowanej przez rewolucję bolszewicką hrabiny i ożenieniu dwojga młodych. Powieść uwydatnia głęboką, zawziętą miłość chłopską do owoców swej pracy, daje też szereg ciekawych typów z dwóch zetkniętych ze sobą po wojnie światów — ziemiaństwa kresowego i pomorskich mieszczan — uwydatniając przytem zbieżność dodatnich cech u tych pozornie obcych sobie ludzi. (I—II)

KÄSTNER E. *Fabjan*. [niem.]. Tł. M. Wasermanówna. W-wa 1933. J. Przeworski. 8°, s. 267. zl. 6.—

Tragedja bezrobotnego inteligenta, z trudem przedzierającego się przez życie we współczesnym Berlinie. Niepoprawny romantyk, subtelny i dobry, wciąż drwiący z tej swojej niepotrzebnej subtelności, nie nadaje się do powojennej atmosfery użycia i rozpusty. Traci wszystko, co miał wartościowego w życiu: kochankę, przyjaciela, pracę. Zbyt dumny i czysty, aby się zniżyć do podłości, nie może należycie zużytkować swych zdolności i sił. Nie poddaje się jednak ciężkim uderzeniom losu, przyjmując je buntowniczym, wyzywającym śmiechem. Życie jego w dzisiejszej epoce zdaje się być pomyłką i nawet śmierć, gdy, nie umiejąc pływać, śpieszy na ratunek tonącemu dziecku, staje się tragicznym nieporozumieniem. (II)

KOSSOWSKI J. *Rodzina Smuszków*. W-wa 1934. Gebethner i Wolff. 8°, s. 358. zl. 6.—

Powieść współczesna o cichych ludziach na tle cichego podkarpackiego miasteczka. Przedstawicielami starego pokolenia rodziny są dwaj bracia o zwichniętych egzystencjach, których przeszkody życiowe skłoniły do wyrzeczenia się kariery artystycznej, osadzając ich na głuchej prowincji. Młode pokolenie reprezentuje kilkunastoletni miły Julek, którego młodociane przeżycia w domu zacnego stryja-organisty stanowią główny temat powieści. Brak woli i tężyzny życiowej, cechujący rodzinę Smuszków, występuje i u chłopca, który po roku materialnych trudności na wyższej uczelni w Warszawie, rezygnuje z dalszej nauki i, powróciwszy do organistówki, decyduje się na posadę pisarza gminnego, wtórując myśli stryja, że i tu „na naszym marnym kawałku ziemi można żyć i być człowiekiem”. Powieść zawiera dużo sentymentu rodzinnego i prowincjonalnego kolorytu. (Ustęp na str. 256—262 uwydatnia wpływ książki na człowieka). (I)

ŁOPALEWSKI T. *Prowincjusze*. W-wa 1934. Rój. 8°, s. 270. (Nowa Serja). zl. 3.—

Życie miasteczka prowincjonalnego na kresach północnych, podpatrzone okiem satyryka i ukazane w płynnej, żywej akcji. Osnową jej jest z jednej strony sprawa postawienia pomnika Malczewskiemu, który według miejscowej legendy miał się tu urodzić, z drugiej — perypetje miłosne przybyłego świeżo ze studjów zagranicz-

nych młodego redaktora, który zakochuje się w pełnej prymitywnego uroku półinteligentce, córce felczera. Powieść daje pole do uwydatnienia i ośmieszenia snobizmu przedstawicieli inteligencji miejscowej i przedstawienia szeregu typów małomiasteczkowych, potraktowanych z zacięciem karykaturalnym, ale i z lekkim sentymentem. Najciekawiej zarysowuje się postać felczera, surowego strażnika cnoty pięknej córki. (I)

MEISSNER J. *Latający djabeł*. W-wa 1934. Rój. 8°, s. 270. (Nowa Serja). zł. 3.—

Jedenaście nowel, w tem siedem lotniczych, poświęconych upajającym zuchwałością wyczynom akrobacji powietrznej („Lekko duch”), bądź momentom ze służby komunikacyjnej („Jedenaście minut opóźnienia”), przeżyciom początkującego lotnika („Pierwszy lot”), oraz reminiscencjom z wojny i walk powietrznych: „Na polu chwały”, „Latający djabeł” i „Sprawa kapitana Croisseta”, osnuta na tle pojedynku powietrznego między dwoma asami lotnictwa wojennego, zakończona pięknym, pełnym rycerskości gestem wobec wroga. Ta ostatnia uwydatnia wspólną nić sympatii, istniejącą między lotnikami różnych narodów. Wszystkie tchną pasją dla lotnictwa we wszelkich jego formach, co silnie przebiega również w przedmowie autora. Kilka opowiadań na tematy niezwiązane z lotnictwem, stanowią w tym lotniczym zbiorze raczej zbędny dodatek. (I)

MUNTHER A. *Księga o ludziach i zwierzętach*. [ang.]. Tł. S. Kuszelewska. W-wa 1934. J. Przeworski, 8° duży, s. 261. zł. 8.—

Zbiór opowiadań szwedzkiego lekarza, autora „Księgi z San Michele”, drukowanych przed wielu laty po angielsku i wydanych ponownie. Bohaterami ich są dwu- i czworonożni przyjaciele autora z lat młodości, częściowo znani z kart „Księgi”: stary kataryniarz, czuły opiekun małpceczki, słodka cicha siostra Filomena, anioł-stróż szpitali paryskich, zapoznany artysta, śliczna, sponiewierana życiem modelka, członkowie groźnej sycylijskiej Camorry, pełni poczucia honoru i wdzięczności, biedota włoska, nękana nędzą zarówno na paryskim jak i neapolitańskim bruku i dziesiątkowana przez cholere, psy, małpki, mieszkańcy menażerii, a nawet pozornie bezduszne zabawki. Ich wizerunki i przeżycia odtworzone są z prostotą i najgłębszym współczuciem dla wszelkiej niedoli, z miłością człowieka, który w każdym stworzeniu widzi sam i mimowoli uczy widzieć brata. (I)

NOTH E. E. *Kamienica*. [niem.]. Tł. T. Zabłudowski. W-wa 1934. Ars, 8°, s. 313. zł. 8.—

Hasło „zdolnym droga”, podjęte w Niemczech po wojnie, odrywa małego Alberta ze środowiska robotniczego i wysuwa przed nim nieoczekiwane możliwości. Na nowej drodze piętrzą się jednak poważne przeszkody. Z jednej strony życie w ponurej koszarowej kamienicy, nędza, kłótnie, pijaństwo ojca, upokorzenia zapracowanej matki, z drugiej — przytłaczająca bezduszna scholastyka niemieckiej szkoły. W tej ciężkiej atmosferze wyrasta młódzież, szuka ideałów u „nazi” i komunistów, zawiera przyjaźnie, cierpi, upada, lekkomyślnie używa życia, traktuje miłość jako zadawanie fizjologicznej potrzeby. Lep-

sze jednostki często załamują się, bohater powieści wychodzi jednak zwycięsko z trudności życiowych dzięki pomocy mądrego opiekuna z Urzędu Opieki nad Młódzieżą. Powieść doskonale odtwarza środowisko robotnicze po wojnie, psychikę i przeżycia wieku dojrzewania, daje też wielostronne obrazy życia szkolnego. (II)

ROŚCISZEWSKA J. *Panienoczek*. W-wa 1934. Gebethner i Wolff. 8°, s. 350. zł. 4.50, k. zł. 5.50

Powieść w formie pamiętnika młodej dziewczyny obejmuje 5 lat jej życia (od 11 do 16), spędzonych na kresach północno-wschodnich wśród zawieruchy wojennej (1915—1920) i przewrotów politycznych. Kresowa panienoczek ma ciężką młodość. Sieroctwo wskutek śmierci ojca i odcięcia od matki, która zakłada nową rodzinę, groza wypadków politycznych i społecznych, w których musi brać mimowolny udział, czynią ją nad wiek poważną i dojrzałą. Religijna i zachowawcza w swych poglądach na świat, skłonna do refleksji i zadumy, a jednocześnie pogodna i impulsywna w czynie, szorstka w formach zewnętrznych, a dobra i ofiarna, panienoczek jest typem dzielnej dziewczyny kresowej. Powieść poza momentami polityczno-społecznymi porusza w silny sposób zagadnienia małżeństwa, rozwodów i cierpienia dzieci, zawiązanymi w konflikty uczuciowe rodziców. Przeplatana jest licznymi kresowymi wyrażeniami, które nadają jej regionalny koloryt. Jest to powieść raczej dla dorosłych, czytać ją jednak może i starsza młodzież. (I)

RUBINSTEIN L. *Szlak samurajów*. [ros.]. Tł. H. Piłichowska. W-wa 1934. Rój. 8°, s. 260. (Nowa Serja). zł. 3.—

Historia kompanii 71 pułku japońskich strzelców, odznaczonej zaszczytną nazwą „kompanii samurajów” za niezwykłą dzielność i posłuszeństwo w walce z chunchuzami. Powieść, poruszająca zagadnienie militarystyki na tle aktualnej sytuacji na Wschodzie, podkreśla niezwykle konsekwentne wychowanie armii japońskiej w tradycji samurajskiej (miłość ojczyzny i cesarza, posłuszeństwo władzy, bohaterstwo, honor, pogarda śmierci), obnażając jednocześnie bezlitosność dyscypliny wojskowej i drakońskie okrucieństwo tej tradycji honoru. Załamuje się ona w konfliktach z sumieniem i uczuciem, powodując tragiczne konsekwencje. Kompania samurajów nie ginie śmiercią walecznych na polu bitwy. Wypowiadają posłuszeństwo pojedynczy jej członkowie, w końcu reszta kompanii zostaje rozstrzelana za otwarty bunt. (II)

RUSINEK M. *Człowiek z bramy*. W-wa 1934. Gebethner i Wolff. 8°, s. 215. zł. 5.—

Dalsze losy bohatera „Burzy nad brukiem” (*), który po latach wyężonej pracy we własnym zakładzie fotograficznym w Gdyni, dochodzi, przez nabycie, a następnie korzystną sprzedaż parceli, do wymarzonego celu—zrównania się z „kamienicznikami”, którym kiedyś służył. Znajdującego się w stadium „zdobywania” Piotra charakteryzuje pewna oschłość i szalone tempo pracy, harmonizujące

*) Patrz: „Książka w bibliotece”, s. 193.

z tempem i rozmachem młodej, budującej się Gdyni. Wyrasta też konflikt pomiędzy nim a tą biedotą, z której sam wyszedł i którą kocha: on, zawdzięczając własnemu wysiłkowi, stał się przedstawicielem „wyższej” klasy społecznej, budzącej niechęć w tych, którzy do niczego nie doszli. W zakończeniu powieści Piotr odwiedza rodzinny Kraków, dom, w którym się wychował i, ratując od śmierci synka stróżki, nowego „człowieka z bramy”, oddaje przez to hołd ceniom ukochanej matki. Poprzez karty książki, która ma charakter nieco programowy, przebiega kult dla pracy i tworzącej się państwowości polskiej. (I)

SZELBURG-ZAREMBINA E. *Krzyże z papieru*. W-wa 1934. Rój. 8°, s. 226. (Nowa Serja). zł. 3.—

Tom, złożony z kilkunastu fragmentów, ma charakter niejednorodny pod względem formy literackiej, jednorodny jednak pod względem ideowej postawy autorki w stosunku do życia, którą cechuje czuła, lecz bierna wrażliwość na krzywdę i cierpienie. Nowelistyczny charakter ma ostatni szkic p. t. „Literatura” oraz pięć pierwszych obrazków, ujętych w cykl „Oczami dziecka”, otwarzających wielkie i drobne niedole szarych ludzi w reakcji uczuciowej małej subtelnej dziewczynki. Pozostałe szkice o typie publicystycznym stanowią — uzupełnione refleksjami — reportaże i wspomnienia autorki z ostatnich procesów politycznych, z wielkomiejskiej nędzy, więzienia i szpitala. Uwypuklają one, dzięki zastosowanej metodzie pisarskiej, dysproporcje społeczne i absurdy życia. (II)

SZOŁOCHOW M. *Zorany ugór*. [ros.]. Tł. H. Pili-chowska. W-wa 1934. Rój. 8°, t. 2, s. 248; 288. (Nowa Serja). zł. 6.—

Historja tworzenia kolchozu w stepach naddoneckich. Grupa komunistycznie nastrojonych włościan, byłych krasnoarmiejców, pod dowództwem przysłanego z miasta robotnika, przemocą wyrzuca bogatych chłopów z ich zagród i werbuje ochotników z biedoty. Wieś rozpada się na dwa wrogie obozy: zwolenników i przeciwników nowej formy gospodarczej, zaciekle walczących ze sobą. Po stronie pierwszych jest siła władzy, entuzjazm jednostek i świetnie zbudowany aparat agitacyjny. Po stronie drugich — siła tradycji, przywiązanie do własności, poczucie krzywdy, wyzyskane przez konspiracyjnie pracujących

białogwardystów. Autor porusza również bolączki życia sowieckiego, rozwielenie się biurokracji, wszechwładnie panoszącej się nad ideowymi pracownikami, cyniczne zużytkowanie wysiłków człowieka idei i wyparcie się go, gdy jest już niepotrzebny. Powieść napisana jest z wielkim talentem i realizmem przez autora, pochodzącego ze wsi rosyjskiej, doskonale znającego stosunki obecne. (II)

WELLS H. G. *Tajemne zakątki serca*. [ang.]. Tł. J. Sujkowska. W-wa [b. r.]. Wydawnictwo Współczesne. 8°, s. 270. zł. 2.50

W „tajemnych zakątkach serca” leżą pragnienia i wizje lepszego świata, przyszłej epoki, t. zw. „Nowego Wieku”. Przeczucie tej pięknej przyszłości łączy ze sobą dwoje ludzi, którzy spotkali się na wycieczce przy zwiedzaniu historycznych ruin. On jest w starszym wieku Anglikiem, wybitnym przemysłowcem, nerwowo wyczerpanym odpowiedzialną pracą; ona — młoda inteligentna, samodzielną Amerykanką. Miłość ich, oparta raczej na pierwiastkach intelektualnych, wspólności poglądów i marzeń o reformie świata, uskrzydla i nasyci wiarą pracą obojga. Utwór ten, podobnie jak inne prace autora, propaguje historjozoficzny pogląd Wellsa — świetnego wizjonera i analityka, mądrego pocieszyciela dusz słabych i wątpliwych w celowość życia. (II—III)

ZAWIEYSKI J. *Daleko do rana*. W-wa 1934. F. Hoesick. 8°, s. 174. zł. 5.—

Motywytem głównym powieści jest konflikt duchowy dwóch pokoleń współczesnych, spór dwóch ideologii, reprezentowanych przez ojca i syna. Ojciec, były działacz niepodległościowy a obecnie działacz oświatowy w uniwersytecie wiejskim, krzewi idealizm społeczny i wiarę w lepszą przyszłość, ugruntowaną na moralnej wartości jednostki i przebudowie charakterów i dusz ludzkich. Syn, przybyły świeżo ze studjów zagranicznych, przedstawiciel materializmu, stoi nieubłagany na gruncie walki klas, widząc możliwość nowego życia jedynie na gruzach obecnego ustroju i głosi wśród słuchaczy ojca hasła, które prowadzą go do więzienia. Autor nie rozstrzyga sporu, ukazując z równą bezstronnością postacie obu „klerków”. Powieść nie pulsuje życiem, odzwierciedla jednak pełną szczerości, idealizmu i powagi postawę autora wobec zagadnień życia. (II)

DZIAŁ NAUKOWY.

9(00)

ADAMOWICZE B. i J. *Przez Atlantyck*. Spisał z relacji lotników i oprac. S. Strumph-Wojtkiewicz. W-wa 1934. M. Arct pod egidą Aeroklubu R. P. 8°, s. 87, il.

zł. 2.—

Prostymi słowami opisane dzieje życia dwóch dzielnych naszych rodaków z Ameryki, co „wytrwałość w sobie mieli i cel piękny obrali”. Wyemigrowawszy z wileńszczyzny jako kilkunastoletni chłopcy, bracia Adamowicze ciężką pracą robotniczą i oszczędnością dorabiają się własnego „business'u” z wodą sodową, aby po kilkunastu latach pracy wyzbyć się go dla zrealizowania wymarzonego celu — przelotu do ojczyzny na

zwyczajnych skrzydłach samolotu. Pamiętnik zawiera również opis przelotu i serdecznego przyjęcia, zgotowanego dzielnym lotnikom przez Warszawę. Przedmowa Aeroklubu R. P. podkreśla doniosłość czynu „szarego człowieka”, który „złożył dowody najwyższej ambicji sportowej”. (I)

8

DROGOSZEWSKI A. *Eliza Orzeszkowa. 1841—1910*. W-wa 1933. Tow. im. E. Orzeszkowej. 8°, s. 124.

zł. 2.—

Książka jest wydanym na nowo, w nieznacznym stopniu sprostowanym i uzupełnionym wstępem do dzieł E. Orzeszkowej (wyd. Geb. i Wolffa z r. 1912). Autor,

opierając się o życiorys wielkiej pisarki, omawia nara-
stanie i rozszerzanie się interesujących ją zagadnień na-
rodowych i społecznych oraz ukazuje, jak żywo i bezpo-
średnio zmiany zakresu i istoty tych zainteresowań od-
bijały się we wszystkich jej utworach. Studium jest więc
przedewszystkiem plastycznym obrazem umysłowego
i uczuciowego rozwoju autorki „Nad Niemnem”, przy-
czem zagadnienie artyzmu oraz rola i znaczenie twór-
czości pisarki w literaturze polskiej są tylko zlekka zazna-
czone. Niemniej jednak książka stanowi najobszerniejsze,
jak do tej pory, studjum o Orzeszkowej i w znacznym
stopniu może przyczynić się do zrozumienia jej jako pi-
sarki i obywatelki. (II)

32

GINDRYCH W. *O Polsce na morzu*. W-wa 1933. Pion
8°, s. 122, il. + 1 mapa. zł. 2.80

Książka daje w dziesięciu rozdziałach zbiór wiadomo-
ści o polskim morzu, omawiając kolejno dzieje Po-
morza polskiego, świat roślinny i zwierzęcy Bałtyku oraz
sposoby połowu, komunikację i żeglugę, handel morski,
porty polskie i ich urządzenia, budowę statków i spo-
soby załadowania, polską flotę handlową, wywóz i przy-
wóz morski. Dwa rozdziały, luźno związane z całością,
poświęcone są Polakom na obczyźnie i uroczystościom
na równiku w czasie podróży morskich. Książka, napi-
sana bardzo łatwo i uzupełniona licznymi ilustracjami,
podkreśla silnie polityczne i gospodarcze znaczenie mo-
rza, zwracając również uwagę na rolę morza, jako na
czynnik kształcenia charakterów. Wydanie staranne. (I)

9(00)

HULKA-LASKOWSKI P. *Mój Żyrardów*. Z dziejów
polskiego miasta i z życia pisarza. W-wa 1934. J. Prze-
worski. 8°, s. 372. zł. 7.—

Autobiografia znanego literata, krytyka i religjologa,
a zarazem monografia osady robotniczej na przestrzeni
lat kilkudziesięciu. Część osobista obejmuje całe życie
autora: dzieciństwo, spędzone w ciężkich warunkach by-
tu rodziny robotniczej, wczesną młodość, wypełnioną po-
za pracą fabryczną żarliwym samouctwem, lata studjów
uniwersyteckich zagranicą i wiek męski autora, przeży-
ty nieprzerwanie w mieście rodzinnem i poświęcony pra-
cy literackiej i naukowej. Uzupełnieniem wspomnień czy-
sto osobistych są liczne opisy życia zwyczajowego i spo-
łecznego robotników żyrardowskich z dawnych lat oraz
oblicza Żyrardowa w różnych ważniejszych okresach
(1905, 1914, 1918), wreszcie historia upadku kwitnącego
niegdyś miasta, który spowodowany został rabunkową
gospodarką obcych właścicieli zakładów żyrardowskich
i cynicznym ich wyzyskiem, ujawnionym wreszcie pu-
blicznie wskutek zabójstwa dyrektora przez doprowadzo-
nego do rozpaczki pracownika. Książkę cechuje głębokie
przywiązanie autora do rodzinnego miasta. (I—II)

9(00)

KASPROWICZOWA M. J. *Dziennik*. Cz. V. *Harenda*.
W-wa 1934. Dom Książki Polskiej. 8°, s. 167, tabl. 8.
zł. 6.60

Ostatnia część dziennika dotyczy okresu kilku mie-
sięcy po śmierci poety i uzupełniona jest jego testamen-

tem oraz opisem „powrotu Kasprowicza na Harendę”. Za-
rysowują się tu jakgdyby dwa główne nurty. Jeden —
to zabiegi, związane z budową mauzoleum, mającego
być widomym znakiem „realnej, wciąż działającej obec-
ności poety na Harendzie”. Drugi — to wspomnienia,
wybiegające w różne, zwłaszcza ostatnie okresy wspól-
nego życia i nawiązujące często do źródeł twórczości
poety. Dziennik, pisany z wielką szczerością, cechuje wy-
rosły na „życia grobie” spokój i głęboka wdzięczność
wobec losu za doznane szczęście, pomimo jego utraty,
a także poczucie obowiązku utrwalenia w społeczeństwie
wpływu tego, który w twórczości swej pragnął być „odno-
wicielem sumień i serc”. Wplecione są tu także sylwetki
kilku artystów (Balmont, Jaracz, Stryjeński) z uwypu-
kleniem ich stosunku do twórczości poety. (II)

91

LEPECKI M. B. kpt. *Sybir bez przekleństw*. Podróż do
miejsc zesłania Marszałka Piłsudskiego. W-wa 1934.
Rój. 8°, s. 223, il. (Nowa Serja). zł. 3.—

Wrażenia z podróży autora do wschodniej Syberji
szlakiem wygnańczym Marszałka Piłsudskiego (Moskwa-
Ural-Irkuck-Kireńsk-Tunka). Opisy przyrody sybirskiej
(tajga, jezioro Bajkał, góry Jodłowe, Tunkiskie Bielki)
oraz stosunków społecznych, politycznych i obyczajowych
we współczesnym, cywilizującym się Sybirze, przeplata-
ją — wywołane rozmową z nielicznymi już Polakami
i oglądaniem polskich pamiątek — dygresje na temat
losów dawnych zesłańców, ze szczególnem uwzględnie-
niem osoby Marszałka. Książka napisana żywo, z dużą
bezpośredniością. Jeden z rozdziałów poświęcony jest hi-
storji powstania polskiego na Sybirze w r. 1866. (II)

9(00)

LUDWIG E. *Rozmowy z Mussolinim*. [niem.]. Tł. S. Łu-
kowski. W-wa 1934. Rój. 8°, s. 215. zł. 7.—

Na całość składa się kilkanaście rozmów, przeprowa-
dzonych z Mussolinim na wiosnę 1932 r. i mających na
celu „poznanie i odtworzenie charakteru Mussoliniego
w jego wielorakich obliczach”, pokazanie świata „czło-
wieka czynu jako myśliciela”. Dyskursy, prowadzone
przeważnie na temat „filozofji państwa” i określone przez
autora jako „djalogi zbrojnej racji stanu z wrogiem wojnie
indywidualizmem”, zostały usystematyzowane i ujęte
w 5 grup tematowych, z których dwie: „Szkoła władzy”
i „O przemianach” dotyczą bujnej przeszłości Mussoli-
niego oraz ewolucji jego poglądów i ideologii, następne
obejmują rozmowy „o zagadnieniach władzy” (traktowa-
nie ludzi, oddziaływanie na masy, niebezpieczeństwa dyk-
tatury), „o regionach władzy” (o Europie, o obcych
krajach, rozbudowa wewnętrzna, Rzym i kościół), „o gen-
juszu i charakterze” (czyny i myśli, duma i czyn, o sztuce
samotności i przeznaczeniu). Autor podkreśla, że za-
gadnienia są tu stawiane, lecz nie nierozwiązywane i że
rozmowy — niezależnie od tematu — nie tracą nigdy
charakteru psychologicznego. (II)

32

Piętnaście lat Państwa Polskiego. Praca zbiorowa. Przedm.
J. Jędrzejewicz. W-wa 1933. Powszechny Uniwersytet
Korespondencyjny. 8° duża, s. 63. zł. 8.00
Pierwszy rozdział daje rzut oka na historję odzyska-

nia niepodległości (1914–1918), następnie omawiają budowę podstaw ustrojowych Polski, wzajemny stosunek państwa i obywateli, politykę zagraniczną, siły zbrojne, twórczość kulturalną, szkolnictwo, organizowanie pracy oświatowej, rolę państwa w życiu gospodarczym, ustawodawstwo społeczne. Kronika piętnastolecia podaje w zakończeniu przegląd ważniejszych wypadków w układzie chronologicznym. Wydawnictwo stanowi „próbę podsumowania plonów pracy Państwa Polskiego w ciągu 15 lat jego istnienia”, w celu „uporządkowania wiadomości przeciętnego obywatela o Polsce i podniesienia poziomu świadomości obywatelskiej szerokich kręgów społeczeństwa”. Przedmowa b. premiera podkreśla mocno znaczenie świadomego współdziałania człowieka w codziennym kształtowaniu życia i budowie rzeczywistości. (I–II)

91

TOEPLITZ-MROZOWSKA J. *Moja wyprawa na Pamir w roku 1929*. [wł.]. Tł. dr. K. Jeżowa. W-wa [b. r.]. Książnica-Atlas. 8°, s. 93 + tabl. 32 + map 1. (Dookoła Ziemi. T. 8). zł. 2.70

Opis wyprawy naukowej, podjętej w r. 1929 z paru towarzyszami przez Polkę, zamieszkałą od wielu lat we Włoszech. Wyprawa, będąca 4-tą ekspedycją autorki do

Azji środkowej i mająca tym razem za cel dotarcie do źródeł Amu-Darji, tajemniczego jeziora Zor-kul, objęła 42 dni marszu łącznie 1800 km. Autorka omawia przedewszystkiem przebieg wyprawy i jej trudów, dając krótki przegląd dotychczasowych wypraw na Pamiry oraz liczne opisy poznawanych krajobrazów, świata roślinnego i zwierzęcego, poświęca także trochę miejsca tubylczej ludności, jej życiu i stosunkom społecznym. W uzupełnieniu 32 plansze i mapka oraz przedmowa wydawców, obrazująca dotychczasową działalność naukowo-podróżniczą autorki. (I–II)

32

ZNAMIEROWSKI CZ. *Wiadomości elementarne o państwie*. W-wa 1934. Wiedza i Życie. 8°, s. 122. zł. 3.50

Teoretyczne, zwięzłe i bardzo jasne omówienie lub zdefiniowanie 70-ciu pojęć, związanych z istotą państwa, społeczeństwa, ustroju i t. p., mające na celu uporządkowanie i wyjaśnienie współczesnemu człowiekowi zasadniczych pojęć, które spotyka wciąż w życiu codziennym, oraz uplastycznienie mu statycznego przekroju struktury państwa. M. in.: Zbiorowość. Naród. Podział działań państwowych. Władca. Demokracja. Polityka a partja. Prawa obywatela. Administracja. Samorząd i t. p.

(II)

K R O N I K A.

DALKI.

Kurs bibliotekarski. Od chwili zmiany na stanowisku dyrektora i przyjęcia nowego statutu, działalność Towarzystwa Czytelni Ludowych w Poznaniu znacznie się ożywiła. Nowy dyrektor, ks. dr. Milik, dąży energicznie do oparcia pracy bibliotecznej T. C. L. na nowoczesnych zasadach. Jednym z przejawów tego dążenia było zorganizowanie w Dalkach (pod Gnieznem) dwutygodniowego kursu bibliotekarskiego dla 56 bibliotekarek z woj. Poznańskiego (27.V — 9.IX). Program kursu, który obejmował 71 godzin wykładów, ćwiczeń i zajęć praktycznych, został opracowany i zrealizowany przy współudziale pracowników bibliotecznych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poznańskiego. Kierownikiem kursu był dyrektor T. C. L., ks. dr. Milik.

KATOWICE.

Kurs bibliotekarski. Towarzystwo Czytelni Ludowych w Katowicach pod kierunkiem dyrektora T. C. L., ks. dr. K. Milika, i sekretarza Oddziału T. C. L. w Katowicach, S. Wyłębskiego, przy współudziale pedagogicznym Poradni Bibliotecznej Zw. Bibliotekarzy Polskich w W-wie, zorganizowało w czasie od 17 do 29 września b. r. dwutygodniowy kurs bibliotekarski. Kurs miał na celu przeszkolenie czynnych pracowników bibliotecznych i kandy-

datów na bibliotekarzy T. C. L. na terenie województw śląskiego i poznańskiego. Program kursu obejmował cztery grupy zagadnień ujętych w 97 godzin wykładów, ćwiczeń, zajęć praktycznych i hospitacyj: I. Najważniejsze wiadomości o T. C. L. II. Książka. III. Biblioteka i bibliotekarz. IV. Organizacja i metody pracy bibliotecznej. Kurs liczył 63 słuchaczy.

NAŁĘCZÓW.

Nałęczów posiada kilka bibliotek szkolnych, prywatnych i publicznych. Do pierwszej grupy należą niewielkie księgozbiory: Szkoły Powszechniej, Męskiej Szkoły Gospodarczej, Szkoły Ziemianek, każdy około 250 t. Pozatem Państwowa Szkoła Spółdzielczości Rolniczej posiada zbiory następujące: a) podręczną b-kę nauczycielską (800 t.) z dziedziny przyrody, rolnictwa i ekonomiki; b-ka ta powstała częściowo z księgozbioru po b. p. J. Natansonie i następnie była uzupełniona ze środków szkoły; b) b-kę uczniowską (300 t.), korzysta z niej od 30–40 uczniów; c) b-kę rolniczą uniwersytetu niedzielnego (400 t.), założoną przez Min. Rolnictwa, obejmującą rolnictwo, hodowlę, ogrodnictwo i weterynarię; korzysta z niej około 30 osób w przeciągu jesieni i zimy; zbiory szkoły znajdują się w dobrym stanie, są oprowadzone i posiadają katalogi kartkowe: autorski i działowy.

Z b-ek prywatnych (dochodowych) wymie-

nić należy: 1) „Bibliotekę Nowości”, zał. około r. 1928 przez M. Ordę, zawiera ona 1.000 t. beletrystyki polsk. i franc., posiada dział dla młodzieży; jest wciąż uzupełniana nowościami; korzysta z niej około 50 kuracjuszy w ciągu sezonu; opłata zł. 2,50 mies. i zł. 5 — kaucji za tom. 2) Drugą czytelnią dochodową jest b-ka J. Cholewińskiej w parku, obejmująca 700 t. beletrystyki polsk. i dział dla młodzieży; opłata 2 zł. mies. i zł. 5, — kaucji za tom; czytelników około 30 w ciągu sezonu. 3) Trzecią jest Biblioteka Zakładowa (około 2.000 t.), znajdująca się w domu zdrojowym, przeznaczona dla kuracjuszy. Jest niestety w całkowitem zaniedbaniu i faktycznie nikt z niej nie korzysta.

Do księgozbiorów publicznych należy zaliczyć: 1) *Ludową Bibliotekę im. Prusa i Żeromskiego*. Została założona w r. 1927 staraniem Walentyny Nagórskiej. Początkowo mieściła się przy szkole powszechnej, obecnie jest w lokalu Państw. Szkoły Spółdzielczości Roln. Obejmuje około 800 t. beletrystyki, wśród których przeważają dzieła B. Prusa i S. Żeromskiego. Czytelników około 200. 2) *Bibliotekę Koła Zw. Podoficerów Rezerwistów*, założoną na początku 1934 r. B-ka mieści się w urzędzie gminnym, obejmuje 1.340 t. księgozbioru mieszanego, pochodzącego przeważnie z darów. Spełnia ona rolę b-ki gminnej. Czytelników około 100; otwarta zrana i popołudniu; opłata mies. dla członków gr. 20, innych osób gr. 50 i kaucja zł. 1,50 za tom. 3) *Bibliotekę parafjalną* przy miejscowej parafii, około 400 tt.; przeważnie przestarzałych i zdekompletowanych. Korzysta z niej niewielka grupa osób. Częściowo też świetlica S. M. P. Naogół Nałęczów (osada i zdrojowisko) posiada obecnie 11 księgozbiorów, obejmujących około 8.000 tomów.

PROMNICE.

Gdzie zawędrował stuletni „PanTadeusz”?

W dniu 26.X b. r., będąc we wsi Promnice (pow. poznański) i przeglądając w szkole biblioteczkę oświatową, natrafiłem na niedużą, bardzo starą, ale dobrze zachowaną książeczkę. Otwieram: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz, Paryż, 1834*. A więc — pierwsze wydanie „Pana Tadeusza”, z przed stu laty! Biblioteczka powstała parę lat temu przy „Drużynie Ludowej Mocarstwowej Polski” w drodze zbiórki publicznej: na wezwanie organizacji każdy członek przyniósł z domu, co miał, m. in. ktoś także przyniósł i tego „Pana Tadeusza”. Potem „Drużyna” przestała istnieć, a biblioteczka znajduje się u nauczyciela i obsługuje młodzież pozaszkolną. W tejże bibliotece znalazłem jeden tom „Pamiętnika Warszawskiego” z pieczęcią Biblioteki Muzeum Polskiego w Rapperswilu. Udało mi się wysledzić ostatni etap dalekiej

drogi, jaką przebył ten tom z Rapperswilu do Promnic. W odległości 7 km. od Promnic, w Czerwonaku, istnieje papiernia. Jeden z robotników tej papierni znalazł „Pamiętnik” w przywiezionej do obróbki makulaturze, ukrył i przyniósł do tworzącej się biblioteki. Jaką drogą zbłądził pod strzechę promnicką stuletni „Pan Tadeusz”, nie udało mi się narazie wykryć.

Kazimierz Krukowski.

WARSZAWA.

Konkurs. Prywatna Jednoroczna Koedukacyjna Szkoła Bibliotekarska Zarządu Miejskiego w m. st. Warszawie ogłasza niniejszym konkurs na napisanie dzieła p. t. „Pedagogika Biblioteczna”. Jej zakres i zadania. Warunki konkursu są następujące: 1) termin złożenia rękopisu do 15.III 1934; 2) objętość do 3-ch arkuszy druku in 8°; 3) rękopis winien być sporządzony na maszynie w 3-ch egz.; 4) konkurs rozstrzyga jury, którego skład zostanie ogłoszony w następnym numerze „Bibliotekarza”; 5) autor pracy, aprobowanej przez jury, otrzymuje zł. 50 tytułem premii; 6) Szkoła Biblioteczna zostawia sobie prawo pierwszeństwa co do wydania drukiem rękopisu w przeciągu roku 1935 z honorarium zł. 80 za arkusz drukowany; nakład 1000 egz. Bliższych szczegółów w sprawie konkursu udziela Dyrekcja Szkoły, ul. Koszykowa 26, tel. 8-48-75, w godzinach urzędowych.

Dyrekcja Szkoły.

Miejska Szkoła Bibliotekarska przy Bibliotece Publicznej m. st. Warszawy rozpoczęła swój szósty rok szkolny przy 23 słuchaczach. (W latach poprzednich było 10—12 osób rocznie).

I filja dzielnicowa Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy została w dn. 28.XI 1934 uruchomiona na Pradze, przy ul. Skaryszewskiej Nr. 8. Obejmuje narazie księgozbiór naukowy — około 5.000 tomów, b-kę podręczną — 300 tomów i prenumeruje 50 pism w jęz. polskim, francuskim, niemieckim i angielskim. Korzystanie ze zbiorów dostępne jest dla każdego, kto ukończył lat 15, w salach czytelnianych na miejscu. Opłata mies. zł. 1, lub za wstęp jednorazowy gr. 10. Biblioteka otwarta jest we czwartki od godz. 9—14, a w inne dni tygodnia od 16—21. Przy filji została uruchomiona również *Wypożyczalnia Nr. 6* z księgozbiorem beletrystycznym. Wypożyczalnia dostępna dla wszystkich i otwarta narazie w poniedziałki, środy i piątki od godz. 17 do 20. Opłata 50 gr. mies. i zł. 2 kaucji za tom.

Koło Warszawskie Związku Bibliotekarzy Polskich. Wobec rezygnacji — z powodu nawału pracy — długoletniego Prezesa Koła Warszawskiego, dyrektora Jana Muszkowskiego,

Wycieczka bibliotekarzy T. C. L. W związku z kursem bibliotekarskim, który odbył się niedawno w Katowicach, kierownicy i pracownicy bibliotek T. C. L. w Poznaniu, Katowicach i Chorzowie odbyli 3-dniową wycieczkę do Warszawy w celu zapoznania się z bibliotekami stolicy i współczesnymi metodami pracy. Wycieczka, zorganizowana pod kierownictwem Poradni Bibliotecznej Z. B. P., zwiedziła różne typy bibliotek publicznych, a mianowicie: Bibliotekę Publiczną m. st. Warszawy, 3 biblioteki T-wa Bibliotek Publicznych (im. Słowackiego, im. Wyspiańskiego i im. Lelewela), Bibliotekę Polskiej Macierzy Szkolnej, Bibliotekę i świetlicę dla bezrobotnych Sekcji Pomocy Bibliotecznej dla Bezrobotnych Zw. Bibl. Polskich Koła Warszawskiego, Wzorową Bibliotekę Miejską dla Dzieci przy ul. Grójeckiej i Bibliotekę dla Dzieci T. B. P. przy ul. Piekarskiej; Centrale bibliotek ruchomych Zw. Zawodowego Kolejarzy i T-wa Oświaty Dorosłych pow. warszawskiego oraz Poradnię Biblioteczną. Uczestnicy podkreślili z żywym zadowoleniem duże korzyści, jakie odnieśli z wycieczki. Jest to istotnie jedna z bardzo pożytecznych metod dokształcania zawodowego.

Wiadomości ogólne. Z inicjatywy Centralnej Robotniczej Biblioteki im. Bronisława Grossera w Warszawie prowadzona jest obecnie przez cały szereg bibliotek żydowskich kampanja przeciw geszefciarskiemu i niewychowawczemu charakterowi prywatnych czytelni i bibliotek. Kampanja ta jest prowadzona na szeroką skalę za pośrednictwem żydowskiej prasy oraz przez specjalne odezwy i szeroką agitację w całym szeregu instytucyj społecznych i kulturalno-oświatowych.

Białystok. Tutejsza biblioteka im. Szolemaja Alejchema ²⁾ jest jedną z największych bibliotek w Polsce. Na 1-y kwietnia b. r. liczyła 40.378 tomów. Z tego: w języku żydowskim — 13.629, w języku polskim — 11.225, rosyjskim — 10.355, niemieckim — 2.263, hebrajskim — 2.157.

Nadwórno. Od 1921 roku istnieje w tym miasteczku Żydowska Biblioteka Ludowa, któ-

ra posiada 2.800 książek. Największą ilość książek biblioteka posiada w języku żydowskim, reszta w języku polskim, rosyjskim i hebrajskim. Biblioteka liczy około 100 czytelników. Budżet za r. 1933 wynosił zł. 300. Czytelnia otwarta codziennie od 17—20.

Pińsk. Od 1911 roku istnieje tu żydowska robotniczo-ludowa biblioteka im. I. Ch. Brenera³⁾. Biblioteka posiada 4.200 książek, z tego 2.500 w języku żydowskim, około 1000 — w jęz. polskim, resztę w innych językach. Biblioteka liczy 455 czytelników. W roku 1933 wydano do czytania 8.450 książek. Biblioteka czynna codziennie po 2 godziny. W r. 1933 zakupiono 350 książek za 700 zł.

Augustów. Żydowska ludowa biblioteka, istniejąca w Augustowie, powstała w r. 1883. Jest ona samodzielną instytucją. Budżet za r. 1933 wynosi w dochodach 1.229 zł. 88 gr., w wydatkach — 1.277 zł. 08 gr. Biblioteka mieści się w lokalu trzypokojowym, posiada 5.322 tom. w językach żyd., polsk., ros. i hebrajskim. Ilość książek beletrystycznych wynosi 3.810 tom. Czytelników jest około 200. W roku 1933 wy-

¹⁾ Bronisław Grosser — znany wódz „Bundu”, zmarł w r. 1912.

²⁾ Szolem-Alejchem, słynny pisarz i humorysta żydowski (dzieła jego tłumaczone na język polski: „Notatki komiwojażera”, „Muzykant” i in.), zmarł w r. 1916.

³⁾ I. Ch. Brenner, znany sjonistyczny wódz „Poale-Sjon”, został zabity podczas rozruchów arabskich w Palestynie w r. 1921.

pożyczono 7.350 książek. Zakupiono na ten rok 126 książek. Biblioteka należy do najstarszych bibliotek w Polsce: w tym roku obchodziła 50-letni jubileusz swego istnienia.

Herman Kruk.

MYŚLI O KSIĄŻCE.

(Wybrał K. Świerkowski).

Książki to duchy zakłète na papier i skrzepowane w okładki, w których mieszcza się wszystkie skarby duchowe ludzkości.

F. H. Lewestam: Listy do panny R. o sposobie czytania i wyboru książek dla kobiet. „Kłosy” 1868, VI.

W ksiąg greckich, rzymskich steki
Wlazeł, nie żebyś gnił:
Byś bawił się, jak Greki,
A jak Rzymianin bił.

Adam Mickiewicz: Pieśń Filaretów.

Książka nietyle nas sama uczy, ile do rozwinięcia naszego pomaga, budząc to, co w nas spoczywa.

J. I. Kraszewski: Komedjanci. T. III.

W książce to tylko znaleźć może człowiek, co ma w sobie.

J. I. Kraszewski. Pamiętniki nieznanego. T. IV.

Stara to i wielka prawda, że każdy w miarę siebie wyczyta na książki karcie; dla jednego ona jest obrazem barw i światłości pełnym, dla innych pomieszanych gruzów stosem.

J. I. Kraszewski: Powieść bez tytułu. T. IV.

TREŚĆ N-ru 6-7-8: Dąbrowska W. Współczesne bibliotekarstwo włoskie. — Krukowski K. Powiatowe centrale bibliotek ruchomych na Pomorzu. — Sprawozdanie Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy za kwiecień i maj 1934/35 r. — Materiały do słownika bio-bibliograficznego bibliotekarzy polskich i obcych. — Bibliotekarstwo w czasopiśmie. — Książki z dziedziny bibliotekoznawstwa. — Książka w bibliotece. — Kronika. — Myśli o książce. — Ogłoszenia.

Contents of Nr 6-7-8. Dąbrowska W. Italian Librarianship of to-day. — Krukowski K. County Centrals of the moving libraries in Polish Pomerania. — Report of the Warsaw Public Library for April and May 1934/35. — Materials for the bio-bibliographical dictionary of Polish and foreign librarians. — Librarianship in the Newspapers. — Library science books. — Review of new Books. — Thoughts about the book. — Advertisements.

WARUNKI PRENUMERATY
z przesyłką pocztową:
rocznie zł. 6.—, półrocznie zł. 3.—,
kwartalnie zł. 1.50.

Cena niniejszego zeszytu zł. 1.50.

WARUNKI OGŁOSZEŃ:
cała strona zł. 50.—, 1/2 str. zł. 30.—,
1/4 str. zł. 15.—, 1/8 str. zł. 7.—.
Przy ogłoszeniach rocznych odpowiedni rabat.

Redakcja i Administracja w Warszawie, ul. Koszykowa 26, tel. 8-48-75.

Redaguje **Kolegium**. Redaktor odpowiedzialny **inż. Leon Bykowski**. Wydawca **Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy**.

Druk. Jan Świętoński, i S-ka. Warszawa, Kopernika 34, tel. 2-07-50.

PORADNIA BIBLIOTECZNA

WARSZAWSKIEGO KOŁA

ZWIĄZKU BIBLIOTEKARZY POLSKICH

służy bibliotekom radą i pomocą w zakresie wszystkich działów pracy
bibliotekarskiej:

udziela porad i wskazówek organizacyjnych i technicznych	opracowuje i wydaje znormalizowane formularze biblioteczne
udziela porad i wskazówek przy doborze książek	zaopatruje biblioteki we wszelkie druki i pomoce biblioteczne
opracowuje wzorcowe biblioteczki ruchome	organizuje kursy bibliotekarskie
wydaje prace z zakresu biblijografii, bibliotekarstwa i czytelnictwa	

WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 69, tel. 8-40-93

Biuro czynne 9–15, w środy dodatkowo 17–19

S Z P A R G A Ł Y

CZASOPISMO POŚWIĘCONE MIŁOŚNICTWU I ZBIERACTWU KSIĄŻEK
ORAZ WSZELKICH OSOBLIWOŚCI BIBLIOGRAFICZNYCH

POD REDAKCJĄ **BOLESŁAWA OLSZEWICZA**

Wychodzi co miesiąc z wyjątkiem lipca i sierpnia

WARUNKI PRENUMERATY:

Rocznie z przesyłką pocztową Zł. 5, pojedynczy zeszyt 50 gr.

Adres Administracji: Antykwariat K. Fiszlera i Syna

Warszawa, Świętokrzyska 10, tel. 5-86-95

WIEDZA I ŻYCIE

MIESIĘCZNIK

POŚWIĘCONY POPULARYZACJI WIEDZY
I ZAGADNIENIŃ SPOŁECZNO-WYCHOWAWCZYCH

POD REDAKCJĄ

STANISŁAWA PODWYSOCKIEGO

PRZY WSPÓŁUDZIALE

Dr. Aleksandra HERTZA

Antoniego KONEWKI

i prof. Ludwika Wertensteina

Artykuły z zakresu kultury i oświaty, ekonomiczne, przyrodnicze, socjologiczne i t. d.
Zagadnienia bieżące, przegląd polityczny, społeczny, bibliograficzny i t. d.

Wydawca: Powszechny Uniwersytet Korespondencyjny

Redakcja i Administracja: Warszawa, Al. Róż 2, tel. 9-91-08

Prenumerata „WIEDZY I ŻYCIA” wynosi: kwartalnie zł. 6, półrocznie zł. 12, rocznie zł. 24.

Prenumerata dla nauczycielstwa wynosi: kwartalnie zł. 5, półrocznie zł. 10, rocznie zł. 20.

Prenumerata roczna zagranicą wynosi: zł. 32, w Ameryce dol. 5.

Cena numeru pojedynczego zł. 2.50. ————— Konto czekowe w P. K. O. 12.492.

Na żądanie wysyła się numery okazowe